

ĮSIBROVĒLIAI

Apsakymų ciklas

GALBŪT

Galbūt taip:

Pirmiausia iš tamsos išnyra žvilgsnis, gildantis kaip nelaimės nuojauta žvilgsnis. Aš tebeinu pirmyn, bet jau stoviu, paliečiu virpančia ranka skruostą, noriu jį nuvalyti, tarytum prie jo tebebūtų prilipęs tas keistas voratinklis, kuriame tūno *jis*, atidžiai seka mane, stebi iš visų pusių susyk akimis be vyzdžių. Veriantis tamsos žvilgsnis stingdo kraują, jaučiu, kad *jis* stovi už nugaros, nors aplink nieko nėra – vien tamsa. Tamsa, žėrinti kaip juoda liepsna, kurioje tyliai, be jokio garso, dega ir parėmęs dangaus skliautą senos bažnyčios bokštas, ir balta, purvina katytė, ir aš pats, kasdien vis kitaip, bet visada vienodai – tarytum mus visus būtų uždegusi žvaigždė, kuri nukrito ant trečiosios žemės dalies ir trečiosios vandenų dalies, ir trečiosios mano dalies, visų mūsų – tavo, žaliaakės moters, *jo* dalies... Nedalijamo mūsų *ego* dalies... Ne, ne taip.

Galbūt taip:

Garsai nebeturi prasmės, nebeliko tarp jų jokio ryšio, liekna merginos ranka šliaužioja lygiu staliuko paviršiumi kaip balkšvas voras, ryjantis purias kambario dulkes, voras, vardu Rimas, kuris irgi sėdi čia, prie kavinės staliuko (galbūt mudu sėdim prie kavinės staliuko), abejingai žvelgdamas į dulkes, purius uolėtos pakrantės pelenus, sulipusius žaliaakės moters plaukus; beakis voras, kurio nariuotų kojelių ženklai slypi biriuose jūros pakrantės ornamentuose, bebalsis voras, kuris tyliai, bet pražūtingai kartoja paskui haliucinuojantį Fridrichą: *turime meną, idant neišprotėtume nuo realybės*... Ne, vėl ne taip.

O galbūt taip?

Rimo kvapas, ir vėl Rimo kvapas, drėgnų pelenu kvapas, kuris galbūt ir yra tie debesys, tie trys padžiūvę medeliai, tas paukščių mėšlo dvokas, sklindantis nuo juodo niūraus akmens, kuris galbūt ir yra keistasis žvėris, lindėjęs pačiame duobės dugne, kerštingai barškančios dėžutės dugne, laiką stabdančio Bleiko ketureilio dugne, diktofono juostelėje, šaižiai šnypščiančioje apie klaidų mišką, kuriame viskas atrodo *kitaip*... apie žalsvą jūros vandenį... visų vandenų vandenį... kuždantį upelių, ežerų vardus, o paskui pramanytus pramanytų vandenų vardus, grakščius beprasmius žodžius... Bet tai vis vien yra Rimo kvapas, tikrai tikrai jo kvapas.

Jo veido bruožus aptinku netikėčiausiuose vaizdų deriniuose, jis persekioja mane, tyko už kiekvieno kampo, jis tūno kiekviename daikte, kurį paliečia mano pirštai. Rimas sakytum sykiu ir egzistuoja, ir neegzistuoja – nelyginant mudu skirtų neregima siena iš keisto stiklo, kuris, žiūrint iš vienos pusės, yra permatomas, o iš kitos – atspindi viską lyg veidrodis. Rimas atidžiai stebi mane, gali priėti ir atsistoti greta, žinodamas, kad iš mano pusės stiklas viską atspindi, kad aš jo nepamatysiu. Nebent aptiksiu keistus jo paliktus pėdsakus: šilumą ant kėslų atkaltės ar skvarbų pypkės tabako aromata.

Galbūt privalėjau tą patį pirmąjį vakarą iš paskutiniųjų atkalbinėti savo bičiulį Rimą Vizbarą. Galbūt reikėjo perspėti jį iškart, nes paskui buvo jau per vėlu. Nors kažin ar man galėjo pasisekti: turbūt ir tada jau buvo per vėlu. Turbūt visada buvo per vėlu jį stabdyti – nelyginant žvėrį, jau atsispyrusį nuo

žemės, jau pakibusį ore. Aš taip ir neprabilau, galbūt todėl, kad iš pradžių visa ši istorija nepasirodė man esanti kokia ypatinga. Tiesa, smelkė kažkokia keista nuojauta, tikra nuojauta, galbūt net... Dabar, kai viskas jau baigėsi, taip ir magą pasirodyti jautresniam, įžvalgesniam, nei buvau iš tikrųjų, tačiau Rimas, tūnantis kiekviename daikte, atidžiai stebintis mane, neleidžia meluoti. Labai sunku papasakoti teisybę apie tą vakarą jau žinant, kas vyko paskui. Norisi vertinti viską kitaip negu tada, detalės, kurios tuomet nieko nereiškė, pamažu tapo ištisiais pasauliais. Bet reikia kažkaip pradėti, ir galbūt geriausia pradėti nuo tamsos. Tą vakarą aš sėdėjau vieni vienam, nežiebdamas lempų. Aš mėgstu tamsą. Ji manęs nebaugina (tada nebaugino). Ir tamsa, ir tylą kažkuo mane traukia. Man anaipol neatrodo, kad jos yra tuščios ir nykios. Man regis, tamsoje slypi visos įmanomos spalvos, visi atspalviai, visi šviesos niuansai, tyloje glūdi visi pasaulio garsai. Tik viskas yra paslėpta, kol kas dar neišsiveržę į paviršių. Kiekvienas garsas tėra tylos skambtelėjimas. Kiekvienas vaizdas – tamsos žybsnys. Tai tik trumpi pavieniai akordai, o tamsoje ir tyloje glūdi viskas susyk. Žodžiai „rimtis“, „harmonija“ man visuomet rodėsi esą tamsūs ir tylūs. Galbūt todėl aš ir mėgstu tamsą (tada mėgau).

Taigi sėdėjau vieni vienam, orai buvo ūmai atšalę, net į kambarį brovėsi ligi kaulų smelkianti žvarba. Pirštai sustiro, vos nulaikiau telefono ragelį ir net nudžiugau išgirdęs Rimo balsą, tarsi jis būtų galėjęs sušildyti. Turbūt dažnas yra patyręs, kaip kartais atgaivina ir sušildo draugo balsas. Tik ne Rimo. Net dabar nepaaiškinčiau, kokia buvo tos nesmarkios antipatijos priežastis, tačiau kiekvienas jo pasirodymas sukeldavo dvilypius jausmus. Aš jo savotiškai išsiilgdavau, gal todėl, kad bičiuliavomės nuo mažumės, ligi kokių penkiolikos net gyvenom viename kieme; tačiau, sutikęs jį ar sulaukęs jo apsilankant, kiekvienąkart likdavau kone priblokštas, niekaip nesuprasdavau, kas gali mudu sieti. Įsivaizduoti Rimą būdavo daug maloniau, negu bendrauti su juo gyvu. Jis nesuteikdavo ir nepriimdavo nei užuojautos, nei paguodos, tiesiog tyčia neleisdavo nusidriekti neregimai bendrumo gijai. Jis tik rydavo kitų jausmus, mintis, rodėsi, šie nugarma į kažkokią gūdžią bedugnę, žiojinčią jo viduje. Paspaudęs jo tingią ranką, pažvelgęs į skvarbias, it ledas žvilgančias akis, iškart pasijusdavai nustumtas į šalį, kone paniekintas. O kartais – nelyginant patiestas ant mėsintojo stalo. Kai jis įžengdavo į kambarį, visi daiktai sustingdavo ir susigūždavo, net saulėtą dieną ūmai nusileisdavo prieblanda. Rimui išėjus, paimdavau skudurėlį ir kruopčiai nušluostydavau stalus, krėslų atkaltes, spintas. Ir, dievaž, visur būdavo nugulusios purios, sunkios dulkės. Galbūt jos atsirasdavo todėl, kad Rimo Vizbaros kūryba man visuomet primindavo dulkėtą, ankštą seno namo palėpę, prikimštą keistų, paslaptinių daiktų. Rimas turbūt buvo labai talentingas rašytojas, bet aš nemėgau jo apsakymų. Jie būdavo dailūs, išmoningai sukonstruoti, tačiau negyvi. Kartais stačiai apstulbindavo reljefiškas, kone apčiuopiamas jų grožis, kartais patraukdavo santūrus apmąstymai. Rimo apsakymai būdavo trapūs arba ažūriški it voratinkliai, o kitąsyk – drastiški, net žiaurūs, bet visuomet primindavo keistas arabeskas, abejingai graškčius ornamentus, nubraižytus aksominiame dulkėtos plynės paviršiuje. Rodės, žiūrinėji juos rymodamas jūros pakrantėje, nuklotoje lygiu, pilku pelenu sluoksniu, o tolumoje kaupiasi grėsmingi audros debesys. Bet ūmai nematoma ranka mostelėjo skepetaite, ir vaizdas sustingo, amžiams nurimo: bangos pasviro, keistai užlinko – jau niekad nebepajudės, – angelas, krintas į jūrą, pakibo virš žalsvo gūbriuoto paviršiaus. Nutilo paslaptinis uolų gaudimas, o labirintus primenantys piešiniai tose pakrantės dulkėse (ar pelenuose) jau niekuomet nepakis, jie negali pakisti, niekad neturėjo vidinės galios pavirsti kuo nors kitu. Jie atsirado patys iš savęs ir mirė (jau mirė) savyje. Aš, matyt, kalbu ne apie Rimo apsakymus – vėl panorau kažin ką suprasti, todėl ir nupiešiau šį peizažą. Taip, Rimas išmanė savo darbą. Daugelis žavėjosi jo rašiniais. O mane jie savotiškai žeidė. Tos skvarbiu lediniu žvilgsniu pamatytos gelmės, neįspėjamos paslapties kupini įvykiai man sukeldavo vien kartėlį. Net kraupokos, patologiškos scenos, kuriomis Rimas neretai mėgaudavosi, tebuvo sustingę, granite iškalti monstroi. Jie niauriai tylėdavo, jie nestaugdavo, neriaumodavo, nesmaugdavo

vienas kito. Negalėdavau skaityti jo apsakymų po kelis kartus. Pirmojo įspūdžio migla bemat išsisklaidydavo, ir išvysdavau... Nežinau ką. Galbūt grubiai suvirintą geležinį karkasą, ant kurio būdavo prikabinėtą vaškinių gėlių.

Man regis, Rimas nejausdavo džiaugsmo atverdamas klodus, kurių dauguma žmonių nė neįtaria esant. Jei prilyginčiau jį demiurgui, naujų pasaulių kūrėjui, turėčiau sąžiningai pridurti – jis buvo abejingas kūrėjas. Planetos, sykį išsprūdusios iš jo rankų, vėliau jam neberūpėdavo, o dingstis joms sukurti buvo... Ar aš žinau?.. Galbūt kažkoks begalinis, visuotinis nuobodulys.

Ne, aš nelaukdavau nei jo apsakymų, nei jo paties. Tiesa, retkarčiais jo lyg ir išsiilgdavau. Be tingios gracijos kupinų Rimo judesių, be jo pašaipaus žvilgsnio mano pasaulis likdavo skurdesnis. Deja, sulaukęs vėl perskaitydavau arba pamatydavau tą patį, ką jau seniau žinojau, ir vėl nusivildavau. Dievai žino, gal aš ir buvau teisus. Beje, reikėtų sakyti: kažkuris iš manųjų *ego* buvo teisus, nors turbūt nė vienas nekalbėjo absoliučios teisybės. Bet gal visi kartu ir išreiškė... Dievai žino.

Tą vakarą ilgokai lūkuriavau prie lango. Kiemas irgi laukė, jis visuomet kažko laukia. Vakaris du sustingę žibintai nušviečia jį pamėkliška melsva spalva. Jis nė nekvėpuoja. Milžiniškas niūrus stačiakampis, grįstas nevienodos formos akmenimis. Aplink – ilgi dviaukščiai namai, tarsi barakai pavyzdinėje koncentracijos stovykloje. Pačiame viduryje du niekad nežaliuojanys medžiai – nelyginant paliegusios, iš po žemių kyšančios rankos. Rodosi, po grindiniu guli suvargęs, iškankintas milžinas. Kai be perstojo kieme siaučiantys skersvėjai įvaro pro seną bromą sausų lapų ar popiergalių sūkuri, būtinai pagalvoju: jis vėl atsiduso. Apačioje, greta mūsų laiptelių, nuo lenkų laikų styro kapsintis čiaupas girgždančia rankena. Grindinio akmenys šalimais visada drėgni ir slidūs, apsitraukę blizgančia plėvele, jų pakraščiai apžėlę maurais. Einant pro čiaupą dingojasi, tarsi žengtum gličiomis gyvų padarų nugaromis – net per batų padus jauti šlapius, virpančius kūnus.

Rimas pasirodė tarpuvartėje staiga. Jam pavymui į kiemą plūstelėjo negyvai blizgančių dulkių liežuviai – nelyginant balkšvos plėnys. Jos pakybojo ore ir vėl pamažu nusileido. Žibintai nemirksėdami skleidė veik apčiuopiamą balzganą šviesą. Keletą sekundžių kiemas atrodė kaip apmirusi gaisravietė mėnesienos naktį. Rimas užgirgždėjo laiptais, aš jau laukiau pravėręs duris ir iškart pažinau jo išraišką.

Jis lėtai, plastiškai įžengė į kambarį, įsitaisė fotelyje ir tuoj pat įsikando pypkę, tyrinėdamas mane įprastu abejingu žvilgsniu. Kartais pagalvodavau, kad Rimas turbūt išmoksta savo judesius prieš veidrodį: jie visuomet būdavo nenatūraliai grakštūs. Jis visas buvo sklidiną nenusakomo tingaus grakštumo, kone paslaptinas. Paprasčiausias jo judesys, kai imdavo nuo stalo degtukų dėžutę ar pasukdavo galvą, atrodydavo esąs visiškai betikslis – tarytum neturįs jokios prasmės, jokio ryšio su mūsų ritmišku, tvarkingu pasauliu. Taip galėtų pasisukti ūmai atgijęs paveikslas – tik ne gyvas žmogus užguito mūsų miesto vidury. Buvo laikas, kai galėdavau pusę valandos stebėti, kaip jis sėdi fotelyje ir tingiai raivosi visu kūnu lyg milžiniška apsnūdusi katė. Galbūt jis norėjo ir pats būti estetine vertybė.

O tą vakarą mačiau dar ir blizgančias akis, pašaipiai sučiauptas lūpas, truputį surauktą kaktą – Rimas Vizbara mėgavosi savim, savo protu, galbūt visu savo buvimu. Rimas Vizbara atsinešė naują idėją. Pamenu, nejučia ėmiau svarstyti, ką jis šįsyk svies ant stalo. Apsakymą apie žmogų, kuris atėjo iš nebūties pažvelgti į savo mirtį, rūtų lietuvį karžygį, regintį, kaip jis pats merdi banaliausioje girgždančioje lovoje, pervažiutas purvino sunkvežimio, gabenusio į sandėlį tuščius butelius? Pjesę, kurios pagrindinis herojus šneka paslaptina ir skambia, tačiau tik jam vienam suprantama kalba, o antraeiliai personažai tyli? O gal nebūto filmo kadra: moteris ryškiai raudonu paltu lėtai eina per bekraštę, akinančią sniego dykumą?

– Puiki diena, – gargtelėjo jis.

Rimas privalėjo pirmiausia išskirti save iš kitų: visam miestui ta diena turėjo atrodyti bjauri. Beje,

grožėtis juo galėdavai gana trumpai – kol jis neprabildavo. Rodės, dievas laiku apsižiūrėjo pernelyg jį nudailinęs ir skubiai prikergė jam tą šiurkštų, kimų balsą, gergždžiantį tarsi sugedęs mechanizmas, pilnas kreivų aprūdijusių dantračių. Jis net norėdamas negalėjo pasakyti melodingos frazės.

– Nuostabi diena, – tęsė Rimas. – Šalta, nyku, netraukia niekur eiti, nesinori net alaus. Iš pat ryto pajunti, kad tave baksnoja į nugarą, pristumia prie stalo, pasodina ant kėdės: rašyk! Mūza, čia mūzos darbas. Beje, visos mūzos yra perpuvusios šliundros. Jos gali pergulėti su kiekvienu. Jos laksto perbadėjusios lyg pavasarinės katės. Kaip rašė Džei Džei? Grakšti kaip stirna ir gosli kaip katė! Moters idealas! Mūzos yra profesionalios prostitutės, o kiekvienas dėmesio vertas rašytojas – paleistuvis. Klausyk, o kodėl niekas niekada nesusimąsto, ką pagimdo tos lyrų tampytojos? Aš manau, kad jos deda kiaušinius.

Koks nors prašalaitis rasi būtų pamanęs, kad Rimas tyčia darkosi, paistydamas pirmas ant liežuvio galo pasipainiojusias nesąmones. Bet aš gerai žinojau, kad jis apgalvojo šią įžanginę kalbą labai kruopščiai, ilgai kaupėsi sėdėdamas troleibuse. Apie meną jis būtinai kalbėdavo brutaliai, net vulgarokai, ne tik savo bičiuliams ar kolegoms – netgi vadinamajai viešai auditorijai. Jo autorinių vakarų rengėjai iš anksto šluostydavosi nuo kaktų šaltą prakaitą. Rimas Vizbara galėjo pasakyti publikai bet ką. Kodėl? Manau, todėl, kad jis taip norėjo. Daugelis niršdavo, beveik visi vadindavo tokį elgesį pasimaivymu ar poza, bet aš abejoju, ar viskas čia taip jau paprasta. Matyt, tokie akibrokštai slėpė ne vien tuštybę. Galbūt tam tikra jo esybės dalis tiesiog neleido jam kitaip elgtis. Kada visi kalbėdavo apie įkvėpimą, jis privalėdavo prašnekti apie prostituciją. Jei kiti aiškino rašą apie tai, kuo gyvena, kuo kvėpuoja, Rimas turėdavo pareikšti kvėpuojąs oru, o rašą apie visiškai jam nereikalingus dalykus. Jei kas pradėdavo aikčioti, esą nerašyti negali, esą iš jo veržte veržiasi mintys ir vaizdai, Rimas bemat subaudavo, kad sunkiausia pasaulyje yra prisiversti ką nors parašyti, o „veržiasi“ tik vanduo iš tualetu bakelio. Jis tiesiog siutindavo tuos, kurie kalbėdavo visa povyza rodydami, kad dėsto ak kokius rimtus, ak kokius gilius dalykus. Turbūt tyčia, be abejo, tyčia visus erzindavo, tačiau tie šokiruojantys pasakymai reiškė ne vien pašaipą ar pozą. Beje, jis nekentė savo kolegų. „Varnų pulkas, – mėgdavo sakyti, – karr, karr! Ak, įsisukus į jų tarpą su geru šratiniu!“ Man regis, jis būtų galėjęs be didesnio sąžinės graužimo iššaudyti trečdalį mūsų miesto. Tokių norų Rimas Vizbara tikrai nestokojo.

Tą vakarą, kaip ir visuomet, klausiausi jo išvedžiojimų ir abejingai, ir pyktelėjęs, ir sumišęs. Tačiau susidomėjęs. Jis atpasakojo paskutinę Handkės pjesę, keletą naujesnių Donoso prasimanymų (Rimas skaitė keturiomis ar penkiomis kalbomis), patogiausią įsitausė krėslė ir lyg tarp kitko sviedė:

– Visi nūnai be galo vislūs. Net šmėklos. Įsivaizduok, mano šmėklos taip pat sudėjo kiaušinį.

Iš pradžių berods pamaniau, jog Valdui gimė vaikas. Valdas, mudviejų bičiulis, buvo ką tik vedęs vėžininkę, ir dar turinčią penkiametį sūnų. Nei vyras, nei žmona neturėjo jokių iliuzijų, jiems viskas buvo aišku, o blogiausia – kad ir visiems jų pažįstamiems. O, šitiems tai jau tikrai viskas buvo aišku! Pirmąsyk patyriau, kiek bjaurasčių gali pridaryti žmonės, netverdami noru kištis į svetimą gyvenimą. Jie tvarkė, mokė, akino Valdą su kažkokiu nesuprantamu įniršiu, rodės, atkeliavusiu tiesiai iš Ortegos raštų. Antrasis iš keturių didžiųjų žingsnių: kaip Jis drįsta būti kitoks negu Aš! Ne ką lengviau buvo ir man, jau žengusiam ir ketvirtąjį žingsnį. Aš irgi jaučiausi kaltas. Visuomet jaučiuosi kaltas matydamas, kad žmonės šitaip elgiasi, – juk jų ydos parodo ir tam tikrą nemalonią manosios prigimties dalį. O Rimas, neilgai laukęs, parašė stulbinantį apsakymą apie visą tą sąmyšį. Turbūt apie tai – nors jis viską sąžiningai ir labai gražiai prasimanė. Apsakymo veiksmas vyko 1826 metais, herojus buvo šlubas ir išvien sapnuodavo gaisrus. Apsakyme kažin kodėl atsirado galybė arklių... Beje, neverta pasakoti, geriau jį perskaityti. Apsakymas vadinosi „Šmėklų vestuvės“. Beveik visi pažįstami pasmerkė Rimą, jiems ir vėl viskas buvo aišku. Dievo užmirštame mūsų mieste žmonės dar mano, kad literatūra yra

pasaulio veidrodis, kad ji privalo teigti moralės normas, kad psichologinis tikroviškumas yra literatūros šerdis, kad... Velniai žino, ką jie dar mano. Ortega šiuo klausimu kalba labai aiškiai. Beje, Rimui ištis nerūpėjo, kas ką mano. Rimas Vizbara tarėsi stovįs aukščiau visų. (Vėl vienas iš manųjų ego skeptiškai šypsosi: Rimas mėgaudavosi, kai apie jį visi kalbėdavo, nesvarbu ką. Ir kaip šitą pomėgį pavadintų Ortega, kad jau prisiplakė čia nelyginant benamis šuo?)

Rimas pasiekė savo tikslą, vieną iš tikslų – „Šmėklos“ sukėlė šioj tokį triukšmelį. Tačiau ne tai buvo svarbiausia. „Šmėklos“ netilpo į mano schemą, joms nebuvo vietos toje apmirusioje jūros pakrantėje. Šis apsakymas kažkuo skyrėsi nuo kitų Rimo rašinių. Kuo – net dabar nepasakyčiau. Jame pulsavo kažkokia gyvybė. Jis nebuvo panašus į sustingusį neapkeičiamą paveikslą, kurį panoręs gali nusukti į sieną. Tasai gaisrus sapnuojantis šlubis buvo gyvas, iškart matei, kad jo taip lengvai neišmesi iš galvos, neuždarysi raižinėtoje dėželėje. Galbūt todėl išsyk dingtelėjo, kad „Šmėklos“ gali keisti pasaulį: kad Valdui gimė vaikas.

Bet šmėklų kiaušinis pasirodė besąs visiškai kitoks, nei tikėjaisi. Dabar galėčiau perteikti Rimo pasakojimą labai kruopščiai, su visomis smulkmenomis, tačiau pats Rimas neleidžia man taip elgtis. Jo akys ūmai pažvelgia iš tuščio balto lapo, jo pulsas sutvinksi mano pirštų galiukuose, glostančiuose stalo plokštumą. Rimas Vizbara nenori, kad vertinčiau senus įvykius jau post factum, kad įprasminčiau keistus jo dvasios judesius, kurių tądien galbūt nė nepastebėjau. Tą vakarą suvokiau tikrai faktus. Rimas gavo nepažįstamos moters laišką, kviečiantį kuo skubiau ateiti pas ją į ligoninę, „kol dar yra laiko“. Ji perskaičiusi „Šmėklų vestuves“ ir ūmai supratusi, jog turi papasakoti Rimui visa, ką išgyveno. Ne biografiją, ne įvykius, o tikrąją savo istoriją, visą teisybę. Ji perduosianti savo buvimą, savo dvasią jam ir galėsianti ramiai numirti. Maždaug taip jis viską ir nupasakojo: ramiai, sausai, be jokių emocijų. Net patinęjo paieškoti gražesnių žodžių. Galbūt Rimas būtų patinęjęs ir ją aplankyti, bet – koks palankus atsitiktinumas! – ji gulėjo palatoje, kurią šefavo dar vienas mudviejų bičiulis, Obuolių Petriukas.

Klausydamas trūkios Rimo šnekos, bandžiau įsivaizduoti tą moterį. Ji iškilo vaizduotėje neryški, beveidė. Ji niekuo nekvepėjo. Nebūčiau net pasakęs, kokio ji ūgio, kokios spalvos jos plaukai. Ta moteris buvo be galo toli, tarytum nė neegzistavo – ne žmogus, o iš žodžių sukabinėtas fantomas. Jos povyza kaip tos kiemo dulkės lėtai pasklandė ore, o paskui vėl nugulė į savo vietą – į nebūtį. Dar viena keista Rimo Vizbaros istorija tarp daugybės kitų keistų Rimo Vizbaros istorijų.

Maždaug šitaip viskas dėjosi tą patį pirmąjį vakarą. Tikriausiai, taip aš viską prisimenu dabar. Dabar... Šis žodis gali pribaigti bet kurį žmogų. Na ką reiškia „dabar“? Kas yra „dabar“? Žybčiojanti konjako taurė ant stalo, apsimestas ramumas ir labai tikras niršulys, kurio priežasčių neįmanoma protingai paaiškinti. Kalibanas niršta, išvydęs savo atvaizdą veidrodyje. Kalibanas niršta, nematydamas savo atvaizdo veidrodyje.

Keisčiausia, kad aš visiškai rimtai pasakoju apie kažkokių įvykių, rezgu paprastesnes ir sudėtingesnes frazes, tarytum jos išreiktų tai, kas buvo ir yra arba galėtų būti. Tarytum tie įvykiai būtų tokie pat negyvi kaip šios sustingusios frazės. Tarytum ta žaliaakė moteris atgytų, pasakius šimtą tam tikra tvarka sudėliotų žodžių, tūkstantį tam tikra tvarka sudėliotų žodžių, dešimt tūkstančių žodžių. Tarytum ruda Obuolių Petriuko kepuraitė tereiktų tiek, kiek reiškia žodžiai „ruda odinė kepuraitė“. Tarytum ši istorija būtų ištis prasidėjusi tą vakarą, kai mane aplankė Rimas Vizbara, o pasibaigusi po aštuonių mėnesių, bežiūrint pro langą į gilų sniegą. Aš nerandu pradžios, o svarbiausia – nerandu galo. Sakytum kiekvieną naktį, kai aš miegu nieko nesapnuodamas, laikas vogčia sugrįžta atgal, vėl perbėga visą praeitį, tik jau kita vaga. Atsikeli rytą ir pamatai, kad pradžia buvo visiškai kitokia, nei manei vakar, o pabaiga... O pabaigos išvis nėra ir negali būti. Nebent pačiam

ateitų galas.

Aš nedirštu, aš bijau pasirinkti, nes pernelyg gerai žinau, kad bet koks pasirinkimas bus klaidingas, bet koks žodis bus netikslus. Pasakiau „žaliaakė moteris“ ir tuoj pagalvojau, kad jos akys nebuvo tik žalios. Jose dar slypėjo ir kažkoks balzganas pilkumas, o kai ji nusigręždavo į langą ir vėl atsisukdavo, aiškiai pamatydavau jose rudą spalvą, lyg į tas akis būtų persikėlusį už lango stūksanti niūri ruda siena. Tačiau aš sakau „žaliaakė moteris“, pražudydamas visas kitas spalvas, visas kitas galimybes, nors gerai žinau, kad absoliučiai, negailestingai tikslus gali būti tikrai tylėjimas. Aš privalėčiau ištylėti šitą istoriją, kantriai ištylėti, nepraverti burnos, tuomet tame tylėjime išliktų visa, kas buvo ir yra arba galėtų būti. Tačiau aš kalbu, nes privalau pasakyti bent menką dalį to, kas slypi tame visuotiniame tylėjime, skubu kalbėti, antraip Rimas Vizbara niekuomet nuo manęs nepasitrauks, jis ir toliau tūnos kiekviename daikte, kiekvienoje sekundėje, persekios mane, vis vien neleis man tylėti. Tad žvejoju žodžius, kurie reiškia tai, ką jie reiškia, o Rimo Vizbaros istorija juk nėra nei žodžiai, nei sakiniai. Aš tiesiog nežinau, ką turiu pasakoti. Viską? Viskam neužtektų mano gyvenimui skirto laiko. Reikia rinktis, tačiau renkuosi aš, o aš juk nesu Rimo Vizbaros istorija.

Ne, aš nerandu nei pradžios, nei galo. Tiesa, yra viena išeitis, labai paprasta išeitis: pasakoti tai, ką įprasta pasakoti, ką susitarta pasakoti, ką paprasčiausia papasakoti ir lengviausia suprasti. Pasakoti taip, kaip pasakoja dauguma. Bet kas yra toji dauguma? Varnų pulkas, sako man Rimas Vizbara. Karr, karr!

Tą vakarą įsidėmėjau vieną Rimo išraišką. Ji tolydžio apgaubdavo jo veidą lyg debesis, iš kurio į mane žvelgė jo nemirksinčios akys, daugybė skirtingų nemirksinčių akių. Pamatęs, kad ta išraiška vėl atsiranda, nė neklausydavau, ką jis šneka, vien žiūrėdavau į tą daugiaakį debesį. Tuomet Rimo kalbėjimas tarytum egzistavo pats sau vienas – lyg garso įrašas, visai nederantis prie vaizdo. Atrodydavo, kad Rimas ūmai pranyksta, iškeliauja kažkur anapus, į kažkokią vietovę, kuri yra taip toli, kad jos sakytum išvis nėra. Nelyginant staiga užmigty, o po valandėlės vėl kaip niekur nieko pažvelgtų į tave, be perstojo šnekėdamas. Tarytum vietoj savęs pakištų kažkokį mechaninį antrininką. Galėdavai jį ko nors paklausti, jis atsakydavo, bet paskui nieko neatsimindavo. Jis paprasčiausiai kažkur dingdavo, palikęs kambaryje išnarą – prisukamą kalbančią lėlę. Tie jo pabėgimai sukeldavo man ir pavydą, ir įniršį. Kartais norėdavau atsidurti ten, greta jo, nors pavydėti turbūt nebuvo ko – jis nieko iš ten neparsinešdavo. Tada jo veidą ir apgaubdavo keista išraiška, kurios turbūt niekas neįstengtų apibūdinti. Man rodos, įsidėmėjau ją dar vaikystėje. Pirmąsyk išvydau tada, prie duobės.

Ta vasara – apskritai pirmoji, kurią aš gerai pamenu: kaitra, perdžiūvusi žemė skeldėja ir gūžiasi, medžiai, užuot teikę pavėsį, dar stiprina ir taip jau nepakeliamą tvankumą. Beje, medžių aš neprisimenu. Prisimenu tik pilkšvą dulkėtą plynę ir mudu – trumpakelnius smėlėtais keliais, šlapius nuo prakaito. Mudu su Rimu ir pilka dykuma. Saulė buvo mažytė, daug mažesnė nei paprastai, tačiau kur kas kaitresnė. Pakakdavo ištiesti ranką link jos, ir delne pajusdavai deginantį karštį. Jei rankos galėtų būti ilgesnės, jei jos būtų galėjusios pasiekti erdvę, kurioje vėsesnėmis dienomis skraidydavo paukščiai, jos būtų užsiliepsnojusios nuo tos mažytės įkaitusios saulės. Todėl net paukščiai lėtai sklاندė pažeme. Mūsų miesto dar nebuvo, tuomet turėjome tikrai kiemą, kuris galėjo pavirsti kuo panorėsi. Tačiau nuostabiausias dalykas buvo duobė. Nežinau, kas ją išrasė mūsų kieme. Galbūt darbininkai, kurie čia pasirodydavo, čia vėl pranykdavo nelyginant dykumos mirażas. O gal beduinai, ieškantys po žeme vandens ar atnašaujantys savo sunykusiam dievui, valdančiam aibes slaptos drėgmės, – nors kažin ar mes tuo metu buvom girdėję apie beduinus. Duobė mus masino net labiau nei tamsūs pusrūsių koridoriai. Ji buvo neapsakomai gili, apirusiais kraštais, įkaitusi, lyg naktį joje slėptųsi ta mažytė sunki saulė. Prie duobės mums buvo uždrausta artintis, tačiau mudu kruopščiai ją

ištyrinėjom. Dugne mėtėsi lentgaliai ir du metaliniai įrankiai, kuriuos buvo palikę mirażo beduinai. Į duobę suplūsdavo karštis iš viso kiemo, subėgdavo kaip neregimas švelnus vanduo, kunkuliuodavo ir verždavosi per kraštus. Vos prisiartinęs pajusdavai tvoskiančią į veidą kaitrą, tarytum duobėje būtų lindėjęs didelis karštas žvėris. Klūpant ant duobės krašto, jo kvėpavimas gūšiais skverbdavosi į šnerves, ausis, plaukus, o nuleidus ranką, ją apčiaupdavo sausi bedančiai nasrai. Galbūt niekas pasaulyje mudviem nerūpėjo taip smarkiai kaip didžioji paslaptis: kas tūno ten, apačioje, po lentgaliais, prie nusvidintų blizgančių įrankių. Prišliauždavome prie duobės krašto labai atsargiai, užgniaužę kvapą, ir ilgam parimdavome suglaudę galvas, kad būtų drąšiau. Žiūrėdavom, kol paskausdavo akis, bet niekas nepasirodydavo. Žvėris miegojo arba slapstėsi.

Kaip tas nutiko, nesuvokiau, atsipeikėjau duobės dugne, miglotai prisimindamas keistą jausmą – lyg kas būtų įsiurbęs mane į karštą gelmę. Rimas buvo ten, viršuje, įdėmiai žvelgė žemyn – paslaptinai ir piktokai, tarsi aš būčiau tas duobės žvėris.

Iš duobės pasaulis atrodė kitaip. Ji staiga pasidarė triskart gilesnė, šlaitai – kur kas statesni. Po lentgaliais tebuvo paprasčiausia akmenuota žemė, į kurią vėliau iki kraujo nusibrozdinau kelius. Išsyk puoliau ropštis lauk, pasriūbaudamas ir vėl nurimdamas, beviltiškai kabarojau sičiomis akmenuotomis sienomis, krisdamas atgal ir nusimušdamas alkūnes. O duobė vis gilėjo, ji gilėjo kas akimirksnį, aš smukau žemiau ir žemiau. Iš pradžių dar mačiau pakibusį aukštybėse Rimo veidą, šaukiausi pagalbos, iškėlęs rankas maldavau, kad jis man padėtų. Jis viską girdėjo, tačiau net nepajudino galvos, tik žvelgė į mane nemirksinčiomis akimis. Paskui nė jo nebemačiau, koriausiu į viršų, kone dantimis kabindamasis įkaitusių šlaitų. Apačioje, kur neužpūtė nė menkiausias vėjelis, karštis buvo nepakenčiamas. Net šykštūs kiemo garsai čia pranyko, buvo paslaptinai tylu, girdėjau tik savo paties šniokštavimą. Padangėje retkarčiais sutavaruodavo Rimo veidas, visada toje pačioje vietoje. Bemat įskaudo visus sąnarius, bet labiausiai kankino baimė, ji stačiai varė mane iš proto. Ūmai nusprendžiau, kad žmogus, per ilgai išbuvęs atokaitoje, sustangrėja kaip kietai virtas kiaušinis ir nebegali pajudėti. Ne, aš ne šiaip nusprendžiau, aš tikrai tą žinojau. Aš tik tą ir težinojau, tai buvo vienintelė mano mintis, visas mano protas. Mano baimė turbūt lipo per duobės kraštus ir jau buvo užtvindžiusi visą kiemą. Kartkarčiais imdavau šurpiai klykti, ropodavau po duobės dugną, ieškodamas nesamo pavėsio. Aš jau buvau pradėjęs virsti kietai virtu kiaušiniu. Niekuomet gyvenime, nei prieš tai, nei po to, nebuvau taip klaikiai vienišas. Pasaulyje nebeliko ne tik žmonių, nieko nebeliko – nei garsų, nei kvapų, nei minčių, nebeliko paties pasaulio. Aš buvau vienas, o viršum manęs vietoj saulės kabėjo ramus, abejingas Rimo veidas. Paskui mane apsėdo veiklos manija: dėliojau dugne sumestus lentgalius, tarpais dar mėgindamas ką nors prisišaukti, ir vėl kabarojausi į viršų, net pamiršęs baimę. Svaigo galva, kartais prarasdavau nuovoką, pabūgdavau nukristi į dangų ir tol graibiausi už lentgalių, kol sugrioviau beveik pabaigtą lipynę. Pagaliau, pats nežinau kaip, išsiglavau į viršų ir leisgyvis parpuoliau ant žemės, nė nepatyręs išsigelbėjimo palaimos.

Kai vėl pajėgiau įžiūrėti Rimą, pamačiau jį tebesėdintį ant duobės krašto. Jo veidas nebuvo nei piktdžiugiškas, nei išsigandęs. Rimas visą tą laiką tylėdamas prasėdėjo prie duobės, apkabinęs rankomis kelius, apgaubtas keisto melsvo debesėlio, iš kurio žvelgė daugybė abejingų, nemirksinčių akių.

Tą abejingą Rimą, sėdintį ant duobės krašto, parėmusį ranka sunkią, protingą galvą, visada prisimins ir vertins nuskaustas baikštus berniukas ilgesingomis akimis – dar vienas manasis *ego*. Jis iki pat mano gyvenimo galo kiekvieną įvykį ar daiktą regės patį pirmąjį kartą, stebės bauginantį, tačiau stebuklingą pasaulį iš siaubo ir nuostabos išsiplėtusiais vyzdžiais. Kartais aš būnu tasai berniukas, o kartais aš būnu... Aš nežinau, kas aš būnu. Nežinau net, kas yra tasai „aš“. Kuris iš *ju* yra tasai „aš“.

Kada „aš“ išties būnu aš? Kada sėdžiu ir tyliu ar tada, kai klausausi Rimo, o gal tada, kai prisimenu senus įvykius? Bet juk prisimena kiekvieną kartą vis kitas žmogus. Vis kitas ir kitas. Nė nežinau, kiek jų telpa manyje. Kodėl tat aš turėčiau apsimesti tik vienu? Aš klausausi Rimo pasakojimo ir juntų, kaip pamažu darausi kitoks, vėl kitoks, dar kitoks. Burną praveria vienas žmogus, o sakinį užbaigia jau kitas – kitoks, vėl kitoks, dar kitoks. Kur yra tas vientisas, vienareikšmis žmogus, kur yra toji vieninga dvasia, parodykit man, kur ji slepiasi. Kur yra tasai Rimas Vizbara, apie kurį būtų galima papasakoti? Kada greta manęs būdavo tikrasis Rimas Vizbara – ar kai liedavo savo girtus vapaliojimus, ar kai įstūmė mane į duobę, ar kai išbadė gyvam paukščiui akis? Kuris iš jų buvo Rimas Vizbara? Apie ką aš turiu pasakoti?

Kur yra Rimas Vizbara ir kur esu aš? Turbūt mūsų nėra. Bet kas tuomet yra, kas egzistuoja? Yra tik vidiniai gyventojai, daugybė vidinių gyventojų. Kas jie tokie? Aš pasakysiu: tai padarėliai, kurie gyvena mumyse. Žmogus tėra indas, kuriame gali sutilpti tūkstančiai *ego*, tūkstančiai pavargėlių vidinių padarėlių. Žmogus – tai kerštingai barškanti dėžutė, prigludžianti tuos pavargėlius, kurie, beje, tik apsimesta esą pavargėliai. Žmogus – tai žvelgiantis į veidrodį padaras, jis pats nežino, kurį iš savo veidų kada pamatys. Geriau įsižiūrėjęs gali pamatyti ir šimtą veidų susyk – švelnius, svajingus, perkreiptus vidinių gyventojų veidus, dirščiojančius iš tos kaustytos dėžutės, daugybę skirtingų nemirsinčių akių. Ne vien veidus – ir kaukes, ir žvėrių snukius, ir demonus, – visi jie lygiai svarbūs, lygiai reikalingi. Jie paskrajoja, pašliaužioja ir vėl sulenda atgal į žmogų – tą kerštingai barškančią dėžutę. Ir kiekvienas mato pasaulį skirtingai, kiekvienas elgiasi skirtingai, kiekvienas šoka savo šokį. Gerai įsižiūrėkite į Boscho paveikslus ir pamatysite, kuo gali virsti vidiniai gyventojai.

Siaubinga nešiotis savyje tokį knibždėlyną, jo negali suvaldyti, sutvarkyti. Todėl kas mirksnį aš esu vis kitoks, kitoks, kitoks. Kol gali palaikyti nors šiokią tokią tvarką, kol šiaip ne taip rikiuojai tuos sprūstančius iš rankų padarėlius – dar nėra taip baisu. Bet jeigu jie išsivaduoja, ištrūksta iš varžtų, sudrasko barškančios dėžutės sieneles...

Beje, aš jau nurimau. Čia net ne aš kalbėjau. Tiesiog vienas mano vidinis gyventojas, seniai praradęs viltį ką nors išsiaiškinti, sykį paslaptinai sušnibždėjo: „kerštingai barškanti dėžutė“. Dabar kalba jis, jis jau nurimo, o aš tik klausau. Prisimindamas praeitį, jis visuomet pagalvoja apie kaleidoskopą – ne kokį simbolį, o paprasčiausią kartoninį vamzdelį, kurio viduje yra trys veidrodžiai ir saujelė spalvotų stikliukų. Gal todėl jis kiekvieną sykį nustemba, kai žmogus, sekdamas jam įsiminusią istoriją, nuoširdžiai sako: buvo taip. Toks žmogus, be abejo, tiki tuo, ką pasakoja, stengiasi kuo tiksliau (ir, matyt, kuo įdomiau) apsaityti, ką mato žvelgdamas pro kaleidoskopo plyšėlį. Bet kodėl jam pakanka žvilgtelėti vieną kartą? Juk tereikia kitaip apšviesti matinį vamzdelio galą – ir ornamentas ūmai sutviskės visai kitokiomis spalvomis. Tereikia vos vos pasukti magiškąjį cilindrelį – ir išvysi dar neregėtą ornamentą. Nuolat besimainanti praeitis niekuomet nesusidėsto visiškai taip pat, tad ką reiškia tas „buvo taip“? Kodėl įprasta nusviesti šalin stebuklingąjį žiūroną ir demonstruoti visiems kažkada įsidėmėtą – o gal nufotografuotą – ornamentą? Geriau jau fotografija, ypač jei ji nusisekusi, sako ramus, blaivaus proto vyras, lindintis mano viduje, geriau jau fotografija nei bejėgiškas suvokimas, kad visko susyk neaprepsi, suvokimas, kuris niekuo negelbsti. Praeitis apskritai neegzistuoja, baugina kitas, pasitaisydamas apvalius akinukus, visi tavo prisiminimai tėra sapnas, teisus buvo Raselas ir senovės actekų išminčiai. O trečiasis...

Žinoma, geriausia būtų sudaužyti kaleidoskopą ir eiti išgerti alaus. Tačiau Rimas, tūnantis visuose daiktuose, pasigirstantis rytiniame lietaus teške nime, įsiveržiantis į kambarį sykiu su malamos kavos kvapu, verčia mane kautis iš paskutiniųjų.

Ir kas man belieka? Žiūrėti pro kaleidoskopo plyšėlį, sukuti kartoninį cilindrelį, reginti vis kitokius ornamentus, gal net nufotografuoti gražiausius – juk jie nesikartoja. Ir niekuomet nesakyti: buvo taip.

Geriau paklaustyti to vidinio gyventojų pamokymų ir tarti: jei kaleidoskopą gerai supurtytume ir matiniu stiklu uždengtą jo galą atgręžtume į šviesą, galbūt išvystume maždaug tokį ornamentą...

Tą vakarą Rimas išsinešė mano diktofoną. Jis ir dabar guli lentynoje, tarp knygų, o tuomet mėgdavau įrašinėti į juostelę įvairias šovusias galvon mintis, neretai tiesiog įjungdavau aparatą ir, prikišęs mikrofoną prie lūpų, kalbėdavau bet ką, stebėdamas, kaip mano žodžiai monotoniškai susiveja į ritę. Paskui klausydavausi iškreipto, veik nepažįstamo balso, dėstančio kažkokius samprotavimus man pačiam, savo antrininkui. Kartais jis mane apstulbindavo. Kartais aš jo bijodavau. Jis žinodavo kažką, ko aš nežinojau. Tikrai žinodavo: ganėjo paklaustyti jo ramaus, tvirto balso, kuris ūmai nutildavo vidury sakinio ir tik po ilgos pauzės ištardavo sekantį žodį – ne tą, kurį iš pradžių ketino sakyti. Aš iškart tą pajusdavau. Jis paskutiniu momentu stabtelėdavo ir nutylėdavo esmę, nepasakydavo paties svarbiausio. Jis neišduodavo paslapties, nors ją žinojo. Jis kažkodėl manim nepasitikėjo.

Tų įrašų klausymas dažniausiai sukeldavo man tik nuoskaudą ir keistą baimę, bet negalėdavau savęs įveikti: beveik kas vakarą vėl įsijungdavau diktofoną. Tai buvo vienintelis būdas perprasti savo vidiniams gyventojams. Juostą įkalbėdavo vienas mano vidinis gyventojas, o klausydavo kitas. Antrasis galėdavo pamatyti pirmąjį iš šalies, tikriau, paklaustyti iš šalies, šis valandėlę tarytum atsidurdavo išorėje. Labiausiai mėgdavau pilnas padrikų frazių juostas, iš kurių žodžiai išsivyniodavo lyg ir be jokios tvarkos, atkakliai ir piktai urgzdavo, puldinėdami niekam nežinomą prasmę, kurią jie patys ir stengėsi išreikšti. Tokios juostelės būdavo vertingiausios. Vakaras po vakaro klausydavausi to paties įrašo, vis labiau įtikėdamas, kad artėju prie tos nesuvokiamos prasmės. O kartais įvykdavo stebuklas: klausydavau balso, kartojančio ir kartojančio vis tą patį Bleiko ketureilį, kol ūmai Bleikas (o gal pats ketureilis?) sužvangindavo barškančios dėžutės užraktus, įsibraudavo vidun, pavirsdavo dar vienu mano vidiniu gyventoju. Ūmai suvokdavau, kad ketureilis nebėra tik ketureilis, tada greit ištrindavau įrašą, greit paslėpdavau diktofoną – mane baugino ta žodžių magija, tas naujo proto gimimas.

Toks mano pomėgis be galo žavėjo Rimą. Šiaipjau aš niekam nesigyriau šia savo keistyste, tačiau Rimu kažkodėl pasikloviau. Aš tikėjau, kad jis supranta daugiau už kitus. Mano diktofoną jis vadino veidrožiu. Žodžių veidrožiu. Man rodėsi, kad Rimas Vizbara supranta, kodėl aš valandų valandas klausausi padrikų įrašų. O tą vakarą kuo ramiausiai pasikišo mano aparatą po pažastim, nė kiek nesijaudindamas, kad išneša galbūt vienintelį mano pašnekovą. Atsisveikindamas pamojavo ranka ir nubarškėjo laiptais žemyn. Jam tiesiog prireikė diktofono. Tad jis pasiėmė diktofoną.

Pirmiausia, žinoma, pajutau gailėstį, tačiau beveik iškart pagalvojau apie tą moterį. Pagalvojau apie jos balsą, tyliai šliaužiantį į diktofono juostelę. Kažkuris mano vidinis gyventojas išgirdo tą balsą, pamatė jį, palytėjo pirštais. Tas niekad negirdėtas balsas sakė man kažką baugaus ir grasinamo. Aš pirmąkart pagalvojau, kad Rimui nereikėtų eiti pas tas moterį.

O paskui vėl prisiminiau jo „Šmėklas“. Niekuomet neįstengdavau iki galo suprasti, kaip Rimas pajunta, suvokia dalykus, kurių negalėtų patirti gyvenime. Rimas niekuomet nebūtų sugebėjęs aukotis ar beviltiškai pasiryžti, jei matytų prieš akis tik neišvengiamą vilčių žlugimą. O „Šmėklos“ buvo nepramanytos, gyvos, ir dar kokios gyvos! Regis, bent kiek įsivaizdavau, kas yra talentas, įkvėpimas, bet tas miglotas supratimas nieko nepaaiškino. Rimas nebuvo išties artimai susijęs su jokia žmogumi, jis neturėjo tam nei gabumų, nei noro – tad iš kur galėjo žinoti subtiliausius žmogiškojo artumo niuansus? Juk nesakysi, kad jo ranką vedžiojo mūza, o jis pats vien vapėjo įkvėptus žodžius nelyginant apsikvailinusi, dievo ar velnio valdoma pitija. Rimas būtų pirmas protestavęs prieš tokias įmantrybes. Rimas Vizbara nemėgo nei Sokrato, nei Platono teorijų. Beje, nei šiedu išminčiai, nei kinų

poetinė trilogija, nei dzeno estetika čia nieko nepaaiškintų. Pats galėčiau prikalbėti galybę grakščių, poetiškų samprotavimų apie meną, galėčiau net paspekuliuoti savo žiniomis, nuginčyti bet kurį oponentą. Bet aš vis vien nesuprantu, aš nepajuntu, net nesusapnuoju, kaip Rimas gebėdavo viską sužinoti. Kokių galių jis įgydavo ten, *anapus*, išnykdamas vidury pašnekesio.

Beje, visa tai metafizika. Tą vakarą aš galvoju daug paprasčiau. Rimas netgi nebuvo vedęs. Man rodės, kad tokiam žmogui būtinai reikia moters, kuri nuolatos būtų greta. Tikriau – būtų greta tuomet, kai jos prireiktų. Netgi ne draugo, tiesiog bendrabūvio, kuris kantriai išklaustų naujas jo idėjas, asmens, kuris tvarkytų buitį, pagaliau žmogaus, su kuriuo būtų galima susipykti ir vėl susitaikyti. Rimo žmonos dalia, be abejo, būtų buvus nepavydėtina, tačiau norinčiųjų nebūtų pristigę. Bet jis nepageidavo nei pagalbininko, nei tylaus šešėlio, palaikančio tvarką namuose. Jam nereikėjo netgi šuns. Tik iš pirmo žvilgsnio tai rodosi suprantama. Pabandykite įsivaizduoti, kad greta jūsų nėra jokio padaro, kuriam rūpėtų, ar sugrįšite namo sveikas, kad jūsų kambaryje nėra net akvariumo su auksine žuvyte, kuri, pamačiusi jūsų šešėlį, kraipydama uodegą priplaukia prie stiklo ir išleidžia pasisveikinimo burbuliukus. Retai kas savo valia pasirinktą tokį buvimo būdą. Laisvė? Dieve mano, kaip aš kartais noriu, kad kas nors mane valdytų!

Ne, aš neįstengdavau perprasti Rimo Vizbaros, nors kartais rodydavosi, kad esu jau visai visai arti tiesos. Aš nujaučiau, kokia galybė vidinių gyventojų knibžda jo viduje. Ten, už nepramušamų dėžutės sienų, jie mylėjo, nekentė, ten siautėjo, ten vyko jų beprotiški šuoliai į nežinomybę. O Rimas Vizbara, kurį matydavau kitapus stalo, tebuvo šaltakraujis stebėtojas, visagalis to vidinio siautulio tvarkdarys. Aš net įtariau, ko jis siekė rašydamas apsakymus. Jis paprasčiausiai negailestingai žudydavo savo vidinius gyventojus, parašydamas apie juos viską. Vidinis gyventojas, išsviestas į išorę – jau lavonas. Bet juk negalima be atpildo žudyti netgi savo vidinių gyventojų. Rimas Vizbara gerai tą žinojo. Rimas Vizbara sąmoningai balansavo ant bedugnės krašto.

Bet aš vis vien neįstengiau jo perprasti. Tarkim, aš buvau teisus. Tarkim, jis išties bendravo tik su savo vidiniais gyventojais, sugebėdavo aprašyti kiekvieno aistras, nesėkmes ir neviltį. Tarkim, vienas jų buvo tasai estetas, braižantis ornamentus pajūrio smėlyje, o kitas galėjo vesti vėžininkę. Bet aš niekaip negalėdavau perprasti to, kuris pasirodydavo išorėje, sėdėdavo krėsele kitapus mano stalo, abejingai žvelgdamas į mane. O tą vakarą negalėjau suprasti ir dar vieno dalyko – kam Rimui Vizbarai prireikė tos mirštančios žaliaakės moters.

Rytdienos pavakare, išgirdęs skambutį ir pravėręs duris, išvydau ant slenksčio Rimą. Laiko tarpas – beveik para, – skyręs aną jo atsisveikinimą ir šį atėjimą, sakytum pranyko, sakytum Rimas ką tik užtrenkė duris, apsisuko ir vėl paskambino. Aš nustebau: šiaipjau jis užsukdavo retokai, tik turėdamas kuo pasigirti, galėdamas pasididžiuoti nauja pergale. Tąsyk pažeidė savo paties prasimanytas taisykles, elgėsi ne visai įprastai. Jau tuomet pradėjo elgtis neįprastai. Mažai tesėdėjo krėsele, blaškėsi po kambarį, berdamas žodžius beveik nuoširdžiai, tarytum pamiršęs, kaip turi elgtis Rimas Vizbara. Stebėdamas jį pagalvoju, kad vidinių gyventojų ne visad pakanka. Kartais jam vis dėlto pristigdavo nesamo šuns.

Jis kalbėjo ilgai. Tarpais suklysdavau, bet daugiausia žiūrėjau. Žiūrėjau į jo krutančias lūpas, ant krėslo atkaltės šokančius pirštus, tankius plaukus. Rimo judesiai išreiškė daugiau negu įgrisusios, sustabarėjusios žodžių prasmės. Nežinau, kas čia buvo kaltas – ar ypatinga nuotaika, ar mano draugas Rimas Vizbara, pasiryžęs įteigti man daugiau, negu galima pasakyti žodžiais. Jo begalinis monologas man priminė No teatrą, kur tvarkingą, gana aiškų tekstą papildė daugybė keistų judesių, simboliškų ženklų, kur viskas nepaprastai svarbu – kiekvienas autoriaus vėduoklės kryptelėjimas, kiekvienas šviesos blyksnis, kiekvienas balso tembro pasikeitimas. Galbūt visa tai ir sukūrė tą ypatingą

nuotaiką – tarsi eitum gerai pažįstamu taku, žengtum ir žengtum vis tolyn ir ūmai atsidurtum visiškai nežinomoje vietoje, kur net žolės kitokios, kur medžių lapai kitokie, kur viskas atrodo *kitaip*; tarsi atsidurtum tokioje vietoje ir staiga suprastum, kad pamiršai kelią į namus. Rimas tąsyk buvo nuklydęs toli. Tokio jo dar niekad nebuvau matęs. Rodės, kažkas jį pamainė. Spėlioju, koks jo vidinis gyventojas galėtų šitaip kalbėti, bet Rimas staiga prabilo visiškai kitu tonu, aš sakytum atsipeikėjau, vėl aiškiai girdėjau žodžius, supratau visa, ką jis sakė.

– Žmogau, tu nė nenumanai, kaip tai puiku, – kartojo Rimas, pagaliau atsisėdęs, smegdamas gilyn į krėslą. – Ji kalba ir kalba, aš vos suskumbu keisti juostas. Tai košmariškai įstabu. Supranti, ji nesiruošia iš anksto, nerenka faktų ir nemezga siužeto, ji kloja ant stalo kas pakliūva, be jokios tvarkos, be atrankos – visus įrašus, kurie išliko jos smegenyse. Ji negalvoja, ką dabar sakyti, leidžiasi plukdoma žodžių srauto, kuriame netikėtai atgimsta jos tikrasis gyvenimas, jos buvimo mechanizmas. Supranti, tas tikrumas... Ji niekuomet jo nepasiektų, jei stengtųsi būti nuoširdi. Tada ji išduotų paslaptis, supranti – „paslaptis“, pasakotų siaubingus dalykus, supranti – „siaubingus dalykus“, žodžiu, viskas bemat žlugtų. O ji be perstojo pila man viską iš eilės, viskas yra lygiai svarbu, tad juostose kaupiasi ištisas pasaulis, kuris nuo jos netgi nepriklauso. Ji tik veidrodis, fotokamera, savaip nufotografavusi visą šitą fantasmagoriją. Tai juk ištisas pasaulis, žmogau! Supranti, aš parašysiu knygą, kokios dar niekas neparasė! Moli Blum monologas prieš manusius įrašus tėra kūdikio švebeldžiavimas, Endis Vorholas su savo romanu „a“ gali lįsti atgal į urvą – jis juokingas. O, man visiškai nesvarbūs jos žodžiai. Svarbiausia, kad aš suprasiu, suvoksiu, įminsiu jos pasaulio paslaptį. Žmogau, aš privalau išspausti, išsunkti iš jos viską, nes aš *rašysiu* šitą knygą. Kitas pabūgtų, o aš ją parašysiu. Mano juostose bus suslėpti šifrų raktai, kurių pats niekuomet neįspėtum. Mįslių mįslės. Aš išvysiu kambarius, į kuriuos mirtingasis nėra įleidžiamas. Pats vienas to nepamatytum, žmogau. Tam reikia štai tokios moters – kad ji tau pakalbėtų savaitę ar dvi, kad tavo akyse išleistų paskutinį kvapą. Kad pamatytum, kaip jos gyvybė gęsta, kad pajustum, kaip jos gyvybė gęsta, kad pajustum mirties smarvę, patį paskutinį akimirksnį, kai atsileidžia visi sfinkteriai... O! tą dvoką juto ne tik Džei Džei, jį pajusiu ir aš!..

Rimas darėsi vis panašesnis ir panašesnis į save, jo žodžiai – vis aiškesni ir aiškesni, pamažu prarandantys bet kokį paslaptinę. Džoisas rungėsi su Muziliu, Šopenhaueris šaipėsi iš Lao-dze, o Endis Vorholas (koks dabar, po velnių, Vorholas?) kategoriškai atsisakė kurti, nes pamatė, kad Rimo Vizbaros pranokti neįmanoma. Rimas įsikarščio, plaukai užkrito jam ant veido, susipynė su barzda. Apsigaukęs ta juoda aureole, jis buvo savotiškai gražus, netgi labai gražus. Jo išraiška keitėsi kas sekundę – lyg šimtaveidžio juodojo Krišnos, pasiryžusio suvilioti šimtą merginų susyk; tik Rimas Vizbara turbūt norėjo suvilioti visą pasaulį. Jis kažkodėl vis labiau niršo, ir šiaip jau ne itin malonus jo balsas gergždė kaip užrūdiję vyriai. „Aš išsunksiu ją, išsunksiu kaip citriną, nepaliksiu nė lašo“, – sviedė galų gale pikta ir nutilo. Žvelgė ne į mane – kažkur pro šalį, o aš negalėjau atitraukti akių nuo jo rankų. Pirštai mėslungiškai gniaužėsi lyg paukščio nagai, tarytum būtų stengęsi išsunkti nematomą citriną. Tačiau man ūmai pasivaideno visai kitoks vaizdas, turbūt net ne vaizdas, gal įvaizdis – jei tik žmogui gali vaidentis įvaizdžiai. Prieš akis mačiau vien susimąščiusį, kramtantį lūpas Rimą, bet kažkuris mano vidinis gyventojas, pasislėpęs labai giliai, pačiame kaustytos dėžutės dugne, matė šiurpų paveikslą, o gal pats jį nutapė: Rimas Vizbara, pavirtęs boschišku pusiau paukščiu, pusiau žmogum, pasimėgdamas gniaužė žaliaakės moters kaklą (tada aš dar nežinojau, kad ji žaliaakė), gniaužė vis stipriau ir stipriau, o jo veide tvyrojo nuožmi šypsena. Tas paveikslas šmėkstelėjo mintyse labai trumpai, ir aš vėl mačiau vien plėšrius Rimo pirštus, o akis jis atkakliai suko į šalį. Tačiau vis vien privalėjo bent dirstelėti į mane, negalėjo pasprukti vogčia, mūsų žvilgsniai susitiko, ir man užgniaužė kvapą, nes išvydau gyvo Abadonos akis, Abadonos, akimirksnį nusiėmusio juodus akinius, bespalves

Rimo akis, kurios bemat vėl apsigaubė abejingumo šydu. Tą akimirksnį aš jį beveik perpratau ir pamačiau, jog jis žino, kad aš jį beveik perpratau.

Visa tai išties tetruko akimirksnį. Rimas staiga pašoko ir, sagstydamasis odinį švarką, išėjo į koridorių. Užšoviau duris, kiek pastovėjau užsimerkęs, o paskui priėjau prie veidrodžio. Aš privalėjau pažvelgti į savo veidą. Privalėjau pamatyti, kuris iš mano veidų pasirodys veidrodyje. Bent kiek baiminausi, bet nieko ypatingo neišvydau. Veidas buvo truputėlį pageltęs, mažumėlę persikreipęs, tačiau gana ramus. Iš miego pabudinto žmogaus veidas.

Mano vidiniai gyventojai vėl supainiojo pasakojimo eigą. Kažkuris nuskriejo į nebūtas erdves, pajuto tamsų pirmą virpulį, atpažinęs Abadonos akis. Kai kurie iš manųjų *ego* yra susibūrę į slaptą frakciją, kurios tikslas – atsekti paslaptlingiausias analogijas, keisčiausius ryšius. Kiekvienas daiktas jų sąmonėje apauga galybe įvaizdžių, minčių ir metaforų – kaip kad jūros akmuo apauga gličiais maurais ir dumbliais. Jie išplėšia žmogų iš įprasto pasaulio ir varu įgrūda jį į kitokią erdvę, kurioje kvėpuojama įvaizdžiais, o geriamas yra tasai pirmą virpulis. Matyt, kitaip ir negali būti. Pasaulis yra pasaulis, o kaleidoskopas yra kaleidoskopas, trijuose veidrodžiuose niekad nepražys gyva gėlė, spalvoto stiklo šukės niekuomet nepakvips medum.

Tačiau kiti vidiniai gyventojai nenori nė girdėti apie Abadoną, tikriau – ginčija, kad, išvydęs keistą Rimo žvilgsnį, aš prisiminiau Abadonos akis. Privalėjau prisiminti kito žmogaus akis. Man tąsyk pasivaideno kaip tik tas žvilgsnis. Tikriausiai kaip tik tas.

Aš privalėjau, tiesiog privalėjau pagalvoti, jog kartais Rimas be galo panašus į savo tėvą. Buvau jį matęs vos keletą sykių, jiedu su Rimo motina išsiskyrė, kai šiam tebuvo treji ar ketveri. Gimdytojas aplankydavo sūnų kartą kitą per metus. Jis atvykdavo apsilankęs rasi geriausią savo eilutę, savotiškai orus, kalbėdavo rimtai ir santūriai. Tačiau kruopščiai slepiamą jo būdą vis vien išduodavo kažkokie nenusakomi ženklai, kurie šiaip jau beveik neprasikišdavo.

Vincas Požarskas keturiasdešimt devintaisiais užkapojo kirviu kolūkio pirmininką ir tik po keturiolikos pavasarių šiaip ne taip pakliuvo į amnestuotųjų tarpą. Šią Rimo giminės istorijos dalį gaubė paslaptingas tylėjimas. Tik vieną sykį Rimas, gerokai nukaušęs, ūmai prabilo ir pasakė, kad šis nelemtas įvykis nebuvo susijęs nei su politika, nei su nauja valdžia, o... Deja, Rimas nutilo taip ir nepraskleidęs uždangos. Laikai nebuvo palankūs Vincui Požarskui. Tardytojai ir teisėjai, žinoma, nesuabejojo dėl žmogžudystės priežasčių, nieškojo lengvinančių aplinkybių ir, manau, nesunkiai prikergė Rimo tėvui ryšius su miškiniais ir apskritai visa, ko jiems reikėjo. Tačiau sušaudymo jis kažkaip išvengė, gavo dvidešimt penkerius, o Rimui taip pat be galo pasisekė: tuomet jis jau gyveno mieste ir vadinosi Vizbara. Jo motina tarytum nujautė Vinco Požarsko tykančius įvykius. Rimui visuomet sekdavosi. Net krūptelėdavau pagalvojęs, koks galėjo būti Rimo Požarsko likimas. O Rimui Vizbarai daugių daugiausia tekdavo už nugaros išgirsti žodelį „benkartas“.

Savo tėvą Rimas priimdavo svečiuotis labai mielai. Negalėjau suprasti, kodėl jis toks prielankus Vincui Požarskui. Kartais nusprenddavau, jog, šiaip ar taip, Požarskas jam tėvas (Rimo motina tuomet jau buvo mirusi), o kartais... Sakyčiau, jiedu turėjo tam tikro bendrumo. Kai kurie vienodi mostai, įprotis žaibiškai nužvelgti žmogų iš padilbų, nemalonus polinkis kalbant nežiūrėti pašnekovui į akis... Vardinu labiausiai pastebimus panašumus, nors anaipol ne jie mane baugino. Juodu siejo daug gilesni ryšiai, bet jų aš nemoku apibūdinti.

Vincas Požarskas paliko man slogų įspūdį. Neretai prieš užmigdamas išvystu kampuotą, išsišovusiais skruostikauliais jo veidą ir niurias akis, žvelgiančias iš po sužėlusių juodų antakių. Ausyse ir dabar kartkartėmis suskamba jo šiurkštus balsas, o kadaise dar tankiau jį išgirdavau, dažniausiai – Rimui prakalbus. Pakakdavo užsimerkti, ir galėdavau manyti, jog šneka Vincas

Požarskas. Tas kimus balsas eidavo per mane kiaurai. Sédédamas su Vincu Požarsku, aš paprasčiausiai bijodavau, visą laiką kažko bijodavau.

Jis buvo labai nekalbus, o apie save išvis nieko nepasakodavo. Tik vienintelį kartą, lyg atsakydamas į mano nebylų klausimą, į mano abejonę, sugriaudamas paskutinę nedrąsią viltį, nei iš šio, nei iš to pasakė: „Na, nudobiau aš tą Žeimėną, nudobiau...“

Tie žodžiai buvo šurpiai gražūs. Netyčia išsprūdęs stulbinamai ramus pasakymas sukrėtė mane, tačiau kartu sukėlė baugštaus grožio jausmą. Pasijutau esąs visiškai bejėgis prieš tą plačiapetį žmogų, bijojau jo, tačiau kažkuris iš manųjų ego jautė jam pagarbą, netgi juo grožėjosi. Galbūt tas vidinis gyventojas ilgėjosi senųjų laikų (jei tokie išvis buvo), kai viskas buvo sprendžiama kalaviju, galbūt slapčia pavydėjo kokiam nors mano proproseneliui galvažudžiui. Tačiau šis gyventojas buvo vienas. Šiaipjau Vinco Požarsko akivaizdoje mano vidinis pasaulis prarasdavo prasmę. Mudu nebūtume galėję susišnekėti. Jis nebūtų supratęs mano žodžių, mano mintys jam nieko nebūtų reiškusios. Žiūrėdamas į jį, jutau kaustančią sąnarius, kone metafizinę baimę. Krūptelėdavau, kai jis vienu ypu išmaukdavo stiklainaitę degtinės ir žybtelėdavau niauriomis akimis. Jutau, jog mudu gyvename ir visuomet gyvensime skirtinguose pasauliuose. Jis nebuvo toks kaip kiti: šie buvo kažkokie įprasti, „normalūs“, žinodavau, kaip jie mąsto, galėdavau perteikti jiems savo mintis, numanydavau, ką jie gali iškrėsti, o ko niekuomet neįstengs. Vinco Požarsko ši darni schema neapropė. Jis buvo nepažinus lyg milžiniškas uolos luitas, kuris gali tave užgriūti bet kada. Prieš jį aš buvau bejėgis, visiškai bejėgis. Negalėjau jo perprasti, nežinojau, iš kurios pusės tikėtis užpuolimo – gal iš visų susyk? Kartais rodydavosi, kad galėčiau pereiti kiaurai jį neužkliūdamas, tarsi egzistuotume skirtinguose erdvėse.

Pamatęs blykstelėjusias Rimo akis, privalėjau atpažinti tą žvilgsnį (ne, ne Abadonos – Vinco Požarsko), atskriejantį iš anapus tos aklinos sienos, vos nulaikančios nesuprantamus impulsus ir gaivalus; galbūt atpažinau tą žvilgsnį, verčiantį visus vidinius gyventojus susigūžti ir tik vienui vieną gėrėtis.

Tą naktį sapnavau gražų sapną. Matyt, neįmanoma tiksliai papasakoti, ką tada mačiau, girdėjau, galvojau. Sapnas keisčiausiu būdu susiliejo su realybe, įsiskverbė į ją, man rodos, netgi šį tą joje pataisydamas, pakeisdamas. Šiaip ar taip, kuo toliau, tuo jis man atrodo svarbesnis. Kartais dingojasi, kad sapnavau jį ne vieną kartą, nes atsimenu viską be galo ryškiai.

Iš pradžių buvo labirintas. Tas labirintas buvo Rimo valdžioje, arba buvo pats Rimas, arba aš, o tikriau – menka mano (arba Rimo) dalis, nors aprėpė visą pasaulį; jo koridoriai sukosi ne tik erdvėje, tai buvo ir garso labirintas, ir kvapo, ir skonio, ir laiko labirintas; aš vaikščiojau painiais jo koridoriais ir (jei įmanoma tą įsivaizduoti) girdėjau koridoriais, ir uodžiau koridoriais. Nebuvau pasiklydęs, nieieškojau išėjimo, nes negalėjau niekur išeiti – labirintas aprėpė viską.

Kartu tas labirintas buvo laiptai, begaliniai platūs laiptai, kuriais aš leidausi žemyn, kopčiau į viršų, sukausi spirale, viską darydamas vienu metu, o tikriau – tuose laiko koridoriuose, kuriuose nebuvo nei „vienu metu“, nei „prieš“, nei „paskui“. Buvau labai senas, ką tik buvau regėjęs savo veido atspindį šaltinyje: raukšlėta oda, žila barzda ir bespalvės akys. Labai panašus į vieną pažįstamą žmogų, tik niekaip negalėjau jo prisiminti. Jis pats stovėjo pakalnėje (aš jau leidausi žemyn, labirintas buvo pranykęs) ir, iki kelių įsibridęs į aguonas, negailestingai kapojo jas ilga plokščia lazda; jis darbavosi tolumoje, gerai nežiūrėjau, tačiau supratau, jog jis yra tas pats žmogus arba aš esu tas pats. Jis buvo aš arba aš buvau jis. Mojavau lazda be jokio pasitenkinimo, dirbdamas nuobodų ir sunkų darbą, raudoni žiedai lakstė į visas šalis didžiulėmis šūsnimis – tai buvo kraujo čiurkšlės; visas aguonų laukas skausmingai vilnijo po kiekvieno kirčio, bet žmogus abejingai varė savo darbą toliau. Privalėjau nutraukti šį beprasmią naikinimą, stovėjau pakalnėje ir žiūrėjau į užsiglaudusį už krūmelio dešimtmetį

Rimą, kuris lūpine armonikėle grojo negirdimą melodiją, – visa ši scena buvo begarsė, – kuri pavirsdavo linijomis ir spalvomis, tapydama horizonte milžinišką senio veidą, mano veidą, veidą labirintą. Rimas degė ryškiai mėlyna liepsna, tiesiog akyse tirpdamas, jo liesi pečiai gūžčiodavo, kai jis pamatydavo mano įspėjantį žvilgsnį; apsidairiau, aguonų kapotojas jau buvo dingęs, liko tik numesta lazda, kurią paėmiau, nors nenorėjau tęsti jo darbo. Iš visų jėgų daugiau gležnus stiebus, kurie skriejo man pavymui, painiodami kojas. Širdį slėgė baisus blogumas, nes Rimas jau žingsniavo per aguonų lauką baigdamas degti, retkarčiais atsigręždamas, nors iš jo bebuvo likusios vien akys, kurios žvelgė iš liepsnos. Atsidusau ir ištiesiau ranką, norėdamas nuvalyti nuo lazdos kraują, tačiau ji buvo švarutėlė, blizganti, tik pačiame gale virpėjo prilipęs gležnas žiedlapis; oras aplink Rimo akis degė akinamai mėlyna ugnimi, liepsnos liežuviai atgaivindavo vis naujas jo kūno dalis, jis pamažu vėl užgimė liepsnos kamuolyje; aš leidausi nuo kalno, nors kilau kaskart aukščiau, norėdamas suskubti prie pakibusio virš manęs senio veido, kuris baigė tirpti, nykti tuštumoje; negalėjau atsigręžti, nes žinojau, kad aguonų laukas negailestingai čaižo žilabarzdį vyrą lanksčiais stiebų vytiniais, aš buvau jis, mano nugara apsipylė skaisčiu aguonų krauju, jaučiau baisų skausmą, kuris plėtėsi apimdamas ir laiką, ir garsus, ir kvapus. Tačiau širdyje buvo lengva, mane visą persmelkė neapsakomas tyrumas, nes šaltinio vandenyje išvydau Rimo veidą, arba savo veidą, arba senio veidą, ką tik pranykusi debesyse, į kuriuos vedė laiptai, garmantys stačiai žemyn. Jie sukosi spirale, sugrįždami vis į tą pačią vietą, į tą patį laiką, tą patį kvapą, tą patį skonį, sugrįždami į pabaigą, kuri buvo ir pradžia, nes pabaigoje vėl buvo labirintas.

Ką aš noriu papasakoti? Istoriją ar patį Rimą Vizbarą? Jeigu tik istoriją – reikia vyti šalin abejones ir kuo tiksliau išdėstyti faktus, nutapyti kuo gražesnius vaizdus. Reikia susikaupti ir papasakoti viską iš eilės. Tačiau, vos pabandęs susimąstyti, suprantu, kad šitaip nieko neišeis, nes nėra jokių „vaizdų“, nėra jokios „eilės“. Yra Rimas Vizbara, serija aistringų jo monologų, yra Obuolių Petriukas su odine kepuraite, yra veidrodis, kuris atspindi manąjį Aš. Veidrodis – siaubingas instrumentas. Jis parodo žmogui jo paties *ego* iš šalies. Ar gali kas būti baisiau? Pamatyti savąjį Aš taip, kaip matai kitą žmogų, paversti Aš į Tu... Veidrodis ir lytinis aktas yra lygiai kenksmingi, nes didina žmonių skaičių, moko mus Borchesas Ukbaro ereziarcho lūpomis. Visus veidrodžius reikia nupjaustyti Okamo skustuvu. Žmonės, jeigu jau neįstengiate atsisakyti lytinio akto – bent nežiūrėkite į veidrodžius! Aš vėl cituoju Rimą Vizbarą.

Labai norėjau likti pašaliniu stebėtoju. Pagaliau juk tai buvo Rimo dalykas, jo ir tos moters, o aš įsipainiojau į šią istoriją tik todėl, kad turėjau diktofoną. Mirstančios moterys, šmėklų vestuvės – visa tai šiame pasaulyje buvo skirta Rimui Vizbarai. O aš privalėjau likti pašalinis, deja, įsipainiojau į sukurtą nelyginant atsitiktinis praeivis, kuris netikėtai tapo svarbiausiu bylos liudininku, nes lietingą trečiadienio popietę vienintelis iš visų praeivių turėjo kišenėje degtukų. Tada aš dar vyliausi, kad audra praeis pro šalį, kad nė būti nebus jokios audros, kad nieko nenutiks. Juk nieko nenutikdavo, nors aš kiekvieną vakarą mindydavau gyvų, kenčiančių padarų nugaras – tuos maurais apžėlusius akmenis greta kapsinčio čiaupo. Perėjau jomis ir vieną nykią drėgną pavakarę, praslinkus gal porai savaičių po tų dviejų netikėtų Rimo vizitų. Tąsyk kaip niekad realiai atrodė, kad mindau sukniubusio žmogaus nugarą, jis tuoj pakils – kraupus, pusiau suakmenėjęs – ir pasiųs man pavymui baisų prakeiksmą. Paspartinęs žingsnį, užlipau į viršų ir išvydau besišypsantį Rimą Vizbarą, sėdintį ant paskutiniojo laiptelio, greta mano buto durų. Jis nerangiai atsistojo, lėtai siūbuodamas pirmyn atgal, ir, kreivai dėliodamas lūpas, suburbėjo:

– Supranti, dedasi keisčiausi dalykai. Tau kada nors teko sapnuoti patį save? Įsiveli į patį įvykių sukurtį, kažin ką išdarinėji, tačiau tematai save iš šalies, supranti? Nežinai, ką tasai „tu“ galvoja, ką jaučia, kodėl taip elgiasi, gali vien spėlioti. Bet viską darai tu, be abejo, tu pats. Košmaras, ką?

Rimas jau stovėjo tiesiai, žiūrėdamas man į akis, o aš tik tada supratau, jog jis nežmoniškai girtas. Blaiviai girtas – pats Rimas Vizbara vadindavo tokią būklę tik taip. Jis galėdavo valandų valandas su didžiausiu pasimėgavimu klasifikuoti bet kokius pojūčius ar būsenas: skonį, erotinį pasitenkinimą ar girtumo laipsnį. „Blaiviai girtas“ reiškė, kad Rimas išplempė baisybę balto kubietiško romo arba „Benisterio“ – nelygu ko pasiūlė barmenas. Pasiėmus tokią stadiją, jo intelektas keičiausiai deformuodavosi, tačiau kažkodėl visiškai nesusilpnėdavo; kone baugindavo pamėkliškos Rimo pranašystės, sakytum be jokio ryšio svaidomos mįslingos frazės. Matyt, aš vis dėlto labai juo tikėjau – aš net jose rasdavau reikšmingų dalykų. Rimas mirktelėjo man, įėjo į vidų, kažkodėl pamygęs išsikišusį spynos liežuvėlį, ir sunkiai sudribo į krėslą, sagstydamasis švarką nemirtingojo Džefrio Fermino judesiais. Jam pačiam „blaivus girtumas“ turėjo būti siaubingas, nes pagirios tuomet ateidavo kartu su girtumu.

– Tai tikras košmaras, tik jis apima nesusapnuojant, supranti? Ar tau kada nors teko atsispindėti veidrodyje, kuris parodo ne tik vaizdą, bet ir tavo norus, ir... Ne, aš ne tą šneku... Žinai, kada aš rašau – nieko negalvoju, manęs tada nebūna. Aš tik stengiuosi, kad smegenys būtų įtemptos kaip stygos, bet nieko negrotų. Aš tik įdėmiai klausau, o ramus balsas šnabžda į ausį įvairiausius gražius ir įdomius dalykus... O dabar viskas apsvirtė, supranti, viskas susipainiojo. Jokie balsai nieko nešnabžda, tik ta moteris kalba ir kalba... Mano protingasis šnabždėtojas išsigando ir pasislėpė, matai, kokie bjaurūs dalykai. O aš pats irgi bijau, tu supranti, man irgi darosi baugu. kažkas ne taip, kažkas visai ne taip, kaip turėtų būti. Jokių balsų, jokių mūzų – tai košmaras, aš jau pradėdau būgštauti dėl savo sielos... Aš tau šimtąsyk sakiau, kad esu paleistuvė, dvasios prostitutė, o tu manei – Rimas pozuoja, apsimeta ciniku. Bet aš išties esu prostitutė, tik užsiimu sakraline paleistuvyste. Šventoji žynė voliiodavosi ant šventyklos grindų su kuo pakliuvo, tačiau žinodavo, kad ją myli dievas, o ne kažkieno mirtingas kūnas... Tu gal ir netiki, bet manęs nėra, iš tiesų nėra, aš pats nežinau, ką reiškia Rimas Vizbara. Todėl aš nieko ir negalvoju rašydamas. Juk tai būtų siaubinga šventvagystė. Įsivaizduok, kad aš sakralinio akto metu pradėdau svarstyti: dabar pasislinksiu labiau į dešinę, o dabar kilstelsiu mūzos užpakalį, kad būtų patogiau. Ne, tu nevartyk akių, tu atsakyk!.. O dabar, ką aš darau dabar? Tai nėra šventas aktas, tai...

Įdėmiai žiūrėjau į seilėmis ir bodleriškomis vizijomis besitaškantį Rimą, godžiai stebėjau jo veidą. Rimo akys buvo visiškai protingos, net neblizgėjo girtu blizgesiu, tik atrodė be galo išvargusios. Tą vakarą visur buvo labai tylu. Taip tylu, kad burnoje pradėjau just keistą kartumą. Gergždžiantis Rimo balsas buvo vienišas toje tyloje. Jis pamažu aprimo, pradėjo šnekėti bent kiek rišliau, netrukus jau galėjau įsivaizduoti ankštą mirtininkų vienutę, rudą sieną už apdulėjusio lango ir net kaulėtą žaliaakės moters veidą. Bet labiausiai mane pribloškė tas kvapas. Jis išlindo iš mano kambario (ar mirtininkų palatos?) kampų tarsi neregima migla, kilo nuo grindų aukštyn, erzindamas šnerves. Galbūt buvo kiek panašus į drėgnų pelenų kvapą. Iš tiesų jis buvo į nieką nepanašus, bet juk reikia kažką apie jį pasakyti. Galbūt tą kvapą būtų galima sugroti – bet tam reikėtų tokių instrumentų, kokių pasaulyje nėra. Galbūt jį būtų galima nutapyti – tačiau tam neužtektų spektro spalvų. O tinkamų žodžių geriau nė neieškoti – jų nerasi net „Finegano budynėse“. Jis buvo nelyginant visuotinė kvapų tyla, tikriau sakant, pats pirmasis vos girdimas šlamėjimas, bent kiek panašus į drėgnų pelenų kvapą. Tebūnie taip – negi svarbu, kaip jį pavadinsi. Rimas turbūt irgi pajuto tą kvapą: kiek aprimo, išitraukė cigaretę ir neskubėdamas užsirūkė.

– Ji kalba ir kalba, supranti? Jos akys čia žvelgia į mane, čia atsigręžia į tavo aparatą. O kartais ji užsimerkia, matyt, norėdama įtikėti, kad šneka pati sau, niekas negirdi. O aš turiu sėdėti greta ir klausyti, kaip ji beria padrikus sakinius, pavienius žodžius, o kartais... Įsivaizduoji, retkarčiais ji išvis nieko nesako, vien kažkaip keistai krenkščioja ar ūkauja... Gal nori perteikti kažkokius jai įsiminusius

garsus, nežinau... Arba ištisą valandą pasakoja apie upelį, prie kurio praleido vaikystę, apie vandens čiurlenimą, almėjimą, teškenimą. Ir ūmai viskas pradeda teškėti: ir stogai, ir debesys, ir laikas; pagaliau – lašai, kurie nuvarva nuo jos nuogų krūtų plėšiant rūbus iš kvailai besišypsančio berno rankų – jis patykojo ją prie maudyklės. Paskui vėl grįžta upeliai, ji kartoja jų pavadinimus, visokiausių upelių pavadinimus, vėliau vardus, kuriuos pati jiems pramanė – grakščius beprasmius žodžius. Paskui pradeda sekti pasaką apie vandenį, visų vandenų vandenį. Ar kada pagalvojai, kiek daug žmogaus gyvenime gali reikšti vanduo? Klausyk, aš nesu nieko panašaus girdėjęs, aš nė neįtariau... Dar vėliau iš vandens išnyra kažkokie žmonės, kažkokie daiktai, kažkokie ryšiai ir santykiai, kažkokie... Supranti, aš klausau, žiūriu į ją, ir man darosi baisu. Vis baisiau ir baisiau... Klausyk, šitaip negalima, aš galiu išeiti iš proto... Tai jau nebe istorija, nebe vaizdai ir įvykiai, tai gyva dvasia, kuri sulenda į besisukančias juosteles, o kartu ir į mano vidų, užimdama ten vis daugiau vietos, išstumdama iš manęs mane patį. Man pradeda rodytis, kad, įteikdama man savo metus, savo laiką, ji atima manąjį, kad ji čiulpia iš manęs syvus, vitalines jėgas. Greičiau, greičiau viskas baigtųsi, aš nebeištversiu... O blogiausia, kad palatoje sėdžiu ne aš, dievaži, ne aš, kažkas kitas. Aš negaliu jo suvaldyti, jam paliepti, tai jis mane valdo... O jis nepaiso nieko – nei moralės, nei mirties... Aš ir pats negerbiu mirties, negerbiu jos vaizdo. Stačiai bjaurus dalykas, ir tiek. Aš sielvartauju dėl savo neišvengiamos mirties tiek pat, kiek ir dėl to, kad kažkada buvau negimęs. Mirties akivaizdoje... Visi mes esame mirties akivaizdoje, nuo jos, kaip žinia, nepabėgsi net į Samariją... Tu pastebėjai, kad šiame pasaulyje nėra grynų aukų? Kiekviena auka kartu yra kankintojas, nelygu iš kurios pusės pažvelgsi. Žūstanti dvasia bejėgiškai judina čiuptuvėlius, tie judesiai beprasmiški, nekoordinuoti, tai jau galas, bet tik leisk jai atsipeikėti – ji pagriebs tave, supančios ir pavergs... Bet kodėl aš čia verkšlenu, ką? Negali būti jokių „blogai“ ir „gerai“, tokia dichotomija mums privalo neegzistuoti. Mūzos riteris paklūsta busido taisyklėms. Jei tau reikia arklio – pasiimk arklį... Kas gali mane smerkti? Mane ar tą kitą, sėdintį palatoje? Mudu abu. Mus visus. Kas gali mus smerkti? Kas jie tokie, ką? Save vertinti galiu tik aš pats... Žmogau, tau reikia būtinai pamatyti, kaip aš mušu save per veidą, kai pats sau nepatinku...

Ir taip toliau, ir panašiai, vis ironiškiau, vis ramesniu balsu. Rimas Vizbara pamažu atsigavo. Jis sėdėjo dar kokią valandą, žarstydamas cigarečių pelenus į visas puses. Rodėsi, pats iš lėto smilksta, apsigaubęs tankiu dūmų kamuoliu. Kažkur jo viduje ruseno žarija, paverčianti jį pelenais: pirmiausia nubyra pirštų galiukai ir išpuoselėti nagai, paskui pirmoji kaukė, atidengdama naują išraišką, antroji kaukė... Pelenai nuplevėna ant odinio švarko atlapų, bet tas jam menkai terūpi, jis tik atžariai nubraukia juos rankove.

Aš tiek daug kalbu apie pelenus todėl, kad vėl prisiminiau drėgnų pelenų kvapą. Jis tebesilaikė kambaryje, tolydžio stiprėdamas, primindamas, jog esame ne tik mudu, jog kažkur toli, ankštoje palatoje, guli žaliaakė moteris. Aš mačiau Rimo akis ir gerai supratau, kad jis irgi galvoja tą patį. Galbūt todėl jis išeidamas atsigrėžė ir tyliai tarė, parodęs savo sveikutėlius dantis: „Iš nieko niekas neatsiranda. Norint ką nors sukurti, kažką reikia pražudyti.“

Kai Rimas užtrenkė duris, greit priėjau prie lango, norėdamas pamatyti, kaip jis žengs šlapiais akmenimis greta čiaupo. Bet jis dingo tamsoj, išvydau jo nugarą tik kiemo viduryje. Rimas ne itin tvirtu žingsniu nudūlino į tarpuvartę, nušviestas negyvos žibintų mėnesienos, o du nudžiūvę medeliai tiesėsi jam pavymui tarsi kaulėtos, iš po žemių besibraunančios rankos.

Likęs vienas, kiek aprimau. Net drėgnų pelenų kvapas apsilpo, liko vos juntamas. Stengiausi galvoti apie Rimą gerai. Juk tasai smilkstantis (o sapne netgi liepsnojantis) žmogus, ką tik sėdėjęs priešais mane, kitapus stalo, kažko siekė. Atkaklus jo siekimas buvo regimas po žodžių ornamentais, po besirangančia sakinių uždanga. Juk toji moteris galėjo numirti tyliai, kaip tūkstančiai kitų, visi būtų praėję pro šalį ir nieko nepastebėję. Tačiau į sceną užkopė Rimas Vizbara, liepsnojantis sapno

berniukas, pasiryžęs bet kurį akimirksnį šokti į begalybę; ne trokštąs nuskrietėti toliau už kitus, viršyti rekordus, o kaip tik toks – pasiryžęs šokti į begalybę. Aš galbūt pagalvojau (galbūt kaip tik tą vakarą pagalvojau), kad privalėčiau būti dėkingas Rimui. Juk jis nuveikia darbus, kurių aš nedirštu (taip, nedirštu!) imtis, įsivelia į istorijas, kurios mane baugina, įsivelia nebijodamas sudegti. Juk jis nebijojo duoti valią tam vidiniam gyventojui, kurį aš kruopščiai sergėdavau, laikydavau užrakinęs, kad jis neprikrėstų nepataisomų eibių.

Aš išties stengiausi galvoti apie Rimą gerai, mano nuotaika buvo keistai pakili, bet nedavė ramybės kažkoks vaizdas, kažkoks prisiminimas, įstrigęs sąmonėje ir niekaip nenorįs išplaukti į paviršių. Ilgai sėdėjau ir laukiau, kol tas vaizdas pasirodys, bet vis vien jis užklupo iš netyčių. Staiga pamačiau Rimo tėvą, jo niūrų raukšlėtą veidą, prašieptas lūpas ir kreivus, pageltusius dantis. Pamenu, niekaip negalėjau suprasti, ar tikrai matau kreivus geltonus dantis tame prisiminime, ar įsivaizduoju juos atskirai. O paskui Vincas Požarskas tikrai parodė savo iltinius – jo lūpos nemaloniai sukrutėjo, išleisdamos iš narvo žodžius: „Na, nudobiau aš tą Žeimėną.“

Tada mums buvo po penkiolika ar šešiolika. Rimo akyse dar nepastebėdavau pašnekovus gniuždančio blizgesio, rainelės tebebuvo ryškios, nors niekad nesuprasdavau, kokios jos spalvos. Rasi mėlynos, pilkos ar žalios, susiliejančios atspalviai gaubė vienas kitą koncentriškais apskritimais. Jie, matyt, visuomet likdavo vienodi, tačiau man rodydavosi, kad keičiasi vietomis – vienas susitraukia, kitas padidėja. Kartais jo akyse nustebeš aptikdavau gelsvą ar rusvą spalvą. Rimo akys buvo daugialypės, kaskart kitokios – nelygu metų laikas ar jo paties nuotaika. Bent jau taip aš viską prisimenu.

Mudu ilsėjomės pajūryje. Vanduo dieną naktį būdavo šiltas ir pilnas medūzų. Plaukiojant jos lipdavo prie pilvo, prie kojų, aitriai dilgindavo, lyg norėdamos išvyti mus atgal į krantą. Užsimerkus atrodydavo, kad nuogas žengi per drėgną pirmąją brūzgyną, glostomas paslaptinių gličių augalų, kurie kažkada galbūt pavirs dilgėlynais. Geriausia būdavo naktį. Įlankos paviršius plytėdavo lygut lygutėlis – nė menkiausio raibuliavimo. Virš horizonto kybodavo kerštingas žalsvas mėnulis. Jis susiurbdavo jūros spalvą, nutiesdavo kone ligi pat kranto pamėklišką, blausiai žibantį taką, tarytum atkeliavusį čia tiesiai iš eilėraščio eilučių.

Rimas dar nebuvo dievo pateptasis, rašinėjo pirmuosius trumpučius apsakymus apie voratinklius, kvailius, tūnančius narvuose, ir spalvotas peles, kurios nusiaubia vienišas pamiškės sodybas. Tų apsakymų niekas nespausdino, bet Rimas neėmė to į širdį, mėgdamasis galų gale patirtais aitrokais suaugusiųjų pasaulio malonumais, kurie kuomet buvo dar naujutėlaičiai, neįgrisę ir labai reikšmingi. Malonu būdavo jį žiūrėti. Aukštas, liesokas, tačiau plačiapetis, vikrus kaip katė, bet pabrėžtinai santūrus ir išdidus – tokį jį prisimenu. Jis jau tada keldavo man pavydą. Teturėdamas šešiolika, jis kaip lygus tarp lygių jausdavosi besitrinkančių po pajūrį studentų draugijose, o svarbiausia – drąsiai ir sėkmingai atakuodavo juodaakes merginas, kurios neretai dingdavo su juo keletui valandų, o aš gaudavau liūdnai gurkšnoti sausvynį tarp likusiųjų, kurios, deja, su manim elgdavosi lyg su jaunesniuoju broliuku. Tą vasarą pirmąkart pagalvojau, kad Rimas turbūt negalėtų gyventi, jei būtų nors dešimčia centimetrų žemesnis: tiesiog nepajėgtų bendrauti su žmonėmis, jei nežvelgtų į juos iš viršaus žemyn.

Studentų draugijos greit iškrikdavo, mes likdavome vieni-du bent kiek romantiški robinzonai. Aš tikrai buvau toks. O Rimas... Jau tada nepajėgdavau suprasti kai kurių jo poelgių. Naktimis mudu nuogi plaukiodavome jūroje arba tysodavome ant šonus badančių akmenėlių, kartais palypėdavome ant neaukštų pakrantės uolų. Mėnesienoje aš žiūrindavau Rimo kūną ir, dievaž, puikiai suprasdavau tas tamsiaakes merginas. Valandų valandas šnekėdavome apie įvairiausius dalykus, o kartais

tylėdavome. Jau tada mes abu mokėjome tylėti. Gal koks puskilometris nuo kranto iš vandens kyšojo vienišas akmuo, mudu dažnai į jį žiūrėdavome. Ypač įstabiai jis atrodydavo paryčiais, kada sukildavo rūkas, jūra pajuoduodavo, netgi truputėlį pasišiaušdavo. Tada akmuo atrodydavo itin reikšmingas – dar juodesnis nei vos įžiūrimos bangelės, gūdus ir toks tvirtas. Paukščių įlankoje beveik nepasitaikydavo, matyt, čia nesiveisė žuvis, bet tais ūkanotais rytais vienas ar keli atskrisdavo ir nutūpdavo ant to tamsaus gauburio. Vokai lipdavo iš miego, tačiau mudu kažkodėl nė nemanydavome eiti namo, spoksodavome į jūrą, kol akys apraibdavo, o balti paukščiai ištirpdavo tirštame rūke. Tada aš pirmąsyk pamačiau keistąjį Rimo Vizbaros žvilgsnį. Sėdėjome ant akmenų, virpčiodami nuo ryto vėsos, kažką kalbėjome, aš pasakiau savo žodžius ir nutilau, tačiau Rimas neatsiliepė. Atsigrėžiau į jį ir pamačiau jo akis, ryškiai regimas net tamsoje. Jis žvelgė į kažkokį kitą tolj. Aš apstulbau, negalėjau suvokti, kur žvelgia jo godžios, sustingusios akys. Taip žmogus gali žvelgti tik į praeitį, bet juk tais laikais Rimas dar neturėjo jokios praeities. Jis žiūrėjo kažkur kitur, dabar aš jau įpratau prie tokio jo žvilgsnio, bet tuomet jis buvo naujas ir netikėtas.

O Rimas ūmai atsipeikėjo ir pasiūlė paplaukioti. Mes nesimaudydavome tokiu laiku, bet aš iškart sutikau, galbūt paveiktas jo beprotiško, ilgesingo žvilgsnio. Sukritome į vandenį, kuris turbūt buvo šaltesnis nei perdrėkęs oras, ir pamažu nusieksniavome pirmyn. Rimas plaukė priekyje, girdėjau jo trūkų alsavimą, kuris mane irgi nustebino. Dar negalėjo būti uždusęs, mes vos tepradėjome plaukti. Jis tolydžio spartino tempą, o aš stengiausi neatsilikti. Paplaukėme gerą šimtą metrų, paskui antra tiek, rūkas vis tirštėjo, nors dar įžiūrėjau kranto uolas ir tolyje parimusį akmenį. Buvo pats metas sukti atgalios. Mudu toli gražu nebuvo puikūs plaukikai, panardę tarp bangų penketą septynetą minučių išlipdavome į krantą gerokai nuvargę. Net Rimas neslėpdavo silpnumo, griūdavo ant nugaros, plačiai atmetęs į šalis ilgas laibapirštes rankas. Tačiau tąsyk jis narsiai stūmėsi į priekį, jau nebespartino yrių ritmo, bet neatsipūsdamas varėsi į priekį. O aš?.. Aš stengiausi neatsilikti.

Nuovargis kaip visuomet patykojo iš pasaly. Ūmai pradėjo rodytis, kad vanduo atšalo. Raumenys ėmė stingti, ypač maudė pečius ir šlaunis. Magėjo bent jau apsiversti ant nugaros ir nors minutėlę paplūduriant pučiant į viršų giliai įkvėptą orą ir vandens purslus. Tačiau Rimas atkakliai tebesiyrė. Jo šnopštimas jau aiškiai rodė nuovargį, bet jis narsiai plaukė priekyje. Nebūčiau galėjęs jo pasivyti, juo labiau pralenkti. Stengiausi tik neatsilikti. Na ir, žinoma, nešūktelėjau, nepasiūliau pailsėti. Kapanojau į priekį jausdamas, kaip darosi kassyk sunkiau iškelti veidą virš vandens. Tai buvo beprotybė, bet aš juk negalėjau pasiduoti pirmas.

Niekuomet nežinai, kada šitai atsitiks. Pajutau, kad kairė koja neišsitiesia, įnirtingai sumojavau rankomis ir bemat prisisiurbiau vandens. Mėšlungis nebuvo stiprus, koja šiaip ne taip – kad ir ne iki galo – atsitiesė, bet įkaitintos žnypliukės spaudė šlaunį vis smarkiau. Lioviausi sieksniavęs ir stengiausi kvėpuoti labai ramiai. Aš alsavau ritmingai ir giliai, tarsi vaikštinėdamas po mišką. Taip atsidėjęs sekiau savo kvėpavimą, kad nieko aplinkui nebemačiau. Kai pagaliau atsikvošėjau, akmuo buvo nebetoli, už kokių penkiasdešimties metrų. Pasidairiau į šalis, ir tik tuomet seniai tykojusi baimė pervėrė mane visą – iki staiga sutrauktos kojos kauliukų. Rimo greta nebuvo.

Pirmiausia panorau rėkti, klykti visa gerkle, tačiau iš burnos išsiveržusio gargaliavimo niekas nebūtų išgirdęs nė už trijų metrų. Visa mano drąsa lig tol laikėsi tik todėl, kad greta buvo Rimas. Pasijutęs esąs vienas, stačiai paklaikau, o paskui staiga nusprendžiau, kad Rimo gal nė nebuvo, kad apskritai nieko nebuvo. Pasijutau nelyginant sapne. Tvirtai tikėjau, kad viskas privalo baigtis gerai. Reikės tik iškentėti siaubą – iš lėto, su visomis smulkmenomis. Jo nenutrauksi ir nepaskubinsi. Bet paskui viskas baigsis gerai, nes, ačiū dievui, viskas pasaulyje praeina ir pasibaigia. Aš tiesiog netikėjau, kad galiu nei iš šio, nei iš to nuskęsti. Taip negalėjo nutikti, negalėjo, ir tiek. Tai būtų buvę taip kvaila ir beprasmiška, kad apie tą nevertėjo nė galvoti. Juk aš ką tik gulėjau ant šonus

spaudžiančių akmenų, o paskui... o paskui eisiu namo, atsigulsiu į lovą... Ne, ne, viskas galėjo vykti tik šitaip. Kiek pasivartalojau, iškišau veidą virš vandens – ir tada pamačiau Rimą.

Jis buvo čia pat, už kelių metrų, jau atsilikęs. Jo rankos pašėliškai kapojo vandenį, ūmai stojusioje tyloje girdėjau kiekvieno pusrėlio təkštelėjimą, duslų gargaliavimą, ką tik skludusį iš mano gerklės. Dabar gargaliavo Rimas. Jis skendo, jam, matyt, buvo daug prasčiau negu man.

Keisčiausia, kad aš visiškai nebebijojau. Suvokiau, kad visa, kas dabar vyksta, yra apspręsta iš anksto. Jau žinojau, ką toliau darysiu, kas toliau bus. Aš perpratau artimiausią ateitį: ji jau buvo praeitis. Visa, kas turėjo atsitikti, jau buvo atsitikę, tik reikėjo to sulaukti.

Ačiū dievui, Rimas nebuvo visiškai paklaikęs. Kai sugriebiau jį už pažasties, jis kažką murmėjo, tačiau neįsikibo į mane, beviltiškai stengėsi irtis pats. Tos dvi trys minutės buvo ir siaubingos, ir neprilygstamai gražios. Mudu kapanojomės vietoje, tačiau vis dėlto judėjome, artėjome prie juodo gūdaus akmens, kuris ūmai pavirto švyturiu, išsigelbėjimu, pačia gyvybe. Rūkas vis tirštėjo, pamažu ėmė brėkšti. Visiškai negalvojau apie mirtį, apie išsigelbėjimą, visos mano mintys sukosi apie vandenį. Jutau burnoje šleikštų jo sūrumą ir galvojau apie daugybę dalykų, kurių yra pilnas mūsų gyvenimas. Kiek jame visko buvo be šito glitaus vandens: ir gėlės, ir pilki vienodi namai, ir gundančios moterys, ir didingi kalnai, ir nuostabios surūdijusios šiukšlynų skardinės. Kiek įstabių skonių: ir aitrios karstelėjusios kavos, ir mielas nuo viršutinės lūpos nulaižyto prakaito skonis, ir perkąsto pipiro skonis, ir – o dieve! – šviežutėlio medaus su ką tik nuskintu agurku skonis. Aš tiesiog nesupratau, kam šiajme pasaulyje reikalingas tas vanduo, šleikščiai sūrus, šiltas jūros vanduo, kuris užlieja burną ir nosį. Tačiau pasaulis atkakliai, pamažu, bet neišvengiamai virto tuo vandeniu: pirmiausia dingo prisiminimų skoniai ir kvapai, o paskui ir patys prisiminimai – jie irgi pavirto vandeniu. Man netgi nebuvo ypatingai sunku, nes aš ir pats jau buvau vanduo.

Paskutiniuosius metrus jau plaukėme abu: Rimas, matyt, visiškai atsigavo. Akmuo nebuvo juodas, veikiau pilkas – slidus, paukščių apdergtas. Sunkiai užsikabarojau į viršų, tempdamas Rimą, išvirtau be jėgų ir užsimerkiau. Tos tylos neįmanoma apsaityti, negirdėjau net savo kvėpavimo nei širdies plakimo. Ji privalėjo trukti amžinai.

Atsiskyres nuo vandens, pagaliau vėl pajutau, kad išties esu, kad yra jūra, yra akmuo, ant kurio mudu gulime, kad kažkur yra debesys, yra mėnulis virš mūsų galvų, o svarbiausia – esu aš, tikrai tebesu. Ir staiga išgirdau duslų pliaukštelėjimą. Atsimerkti man buvo sunkiau nei užkopti į aukščiausią pasaulio kalną, bet tai, ką išvydau, turbūt prilygo net pasaulio stogo vaizdai. Rimas plūduriavo anapus akmens ir lėtai lyg sapne judino rankas, irdamasis tolyn, bet ne į krantą – į atvirą jūrą.

Žinojau, jog privalau tuoj pat pašokti ir pulti jam į pagalbą. Supratau, jog Rimas stačiai išprotėjo, jį ištiko nervinis šokas. Mano mintys buvo aiškios, galva blaivi, tačiau kūnas manęs nebeklausė, *visiškai* nebeklausė. Negalėjau pajudinti nė menkiausio raumenėlio. Mačiau Rimą išnykstant rūke, supratau, kad jis nebegrįš, nepajėgs grįžti, tačiau nieko negalėjau padaryti. Kūnas atsisakė paklusti, pirmą ir vienintelį kartą pagalvojau apie jį tarsi apie atskirą padarą, nepriklausantį tai visumai, kurią vadinau „aš“. Mano kūnas buvo visiškai atskirtas nuo manęs – mėsos, kaulų, gyslų gniutulas. Aš veržiausi į pagalbą, o jis tysojo nejudėdamas. Aš verkiau iš nuoskaudos ir nevilties, o jis ilsėjosi, nepajudindamas nė vieno raumenėlio.

Gulėjau ant dvokiančio akmens dvi, tris, dešimt amžinybių. Jau visai prašvito. Supratau, jog niekur nepasitrauksiu, liksiu čia, negrįšiu į krantą be Rimo. Supratau ir tai, kad, žinoma, grįšiu ir gyvensiu toliau – tas ir buvo baisiausia. Norėjau, kad mano kūnas ištirtų, pranyktų, kad liktų pūti ant pilko, paukščių apdergto akmens, o aš galėčiau gyventi vienas, be jo, be to mėsos, kaulų ir gyslų gniutulo.

Tebegulėjau neįstengdamas pajudėti, kai Rimas parplaukė. Jis užsikorė ant akmens ir atsisėdo greta manęs, netardamas nė žodžio. Pakėliau į jį ašarotas akis, jau visai nieko nesuprasdamas.

Negalėjau net rankų pakelti, pačiuopinėti jo, įsitikinti, kad jis išties realus. Rimas irgi pažiūrėjo į mane, jo akys prieblandoje buvo neįžvelgiamos, tačiau aš pamačiau jose tai, ko man reikėjo. Tą ankstyvą rytą jos pirmąsyk pasidarė bespalvės.

Jau supratau, jog Rimas šoko į vandenį pats, savo valia, bet tas supratimas negelbėjo, neįstengiau suvokti, kodėl, kam jis tai padarė. Aš paklausiau jį, – nors dar nepajėgiau prabilti, – paklausiau akimis ar dar kuo, paklausiau vienintelio dalyko, kuris man rūpėjo: kur, kur tu plaukei? O Rimas atsiliepė, jis atsakė, – galbūt irgi akimis ar dar kuo, nes vėl stojusioje tyloje žodžių nebuvo, – jis man atsakė: *ten*. Mudviejų nuogi kūnai tysojo ant kyšančio iš jūros akmens, koks nors žmogus, pažvelgęs nuo kranto, turbūt galėjo pamanyti, jog ten, ant juodo gauburio, boluoja pavargę paukščiai. Tačiau niekas mūsų nematė ir negalėjo matyti: visą pakrantę gaubė tirštas, balkšvas rūkas.

Dabar man reikia vėl grįžti į tą vakarą, sklidiną drėgnų pelenų kvapo, liūdno tuomet dar nematytų žalių akių kvėpėjimo. Rimas jau buvo išėjęs, aš taisiausi gulti, bet į kambarį nelaukta įsiveržė šaižus garsas. kažkas isteriškai spaudė skambučio mygtuką skalambydamas, lyg skelbtų paskutiniojo teismo dieną. Kiek suirzęs pravėriau duris ir išvydau Dičių, Obuolių Petriuką, pasispaudusį po pažastim konjako butelį. Tą vakarą man buvo lemta bendrauti su įgėrusiais žmonėmis.

Petriukas įstrykčiojo į kambarį nesisveikindamas, išsidrėbė ant sofos, nenusiėmęs visais metų laikais dėvimos odinės kepuraitės, ir ėmė nervingai purtyti užgesusios cigaretės pelenus į perpildytą peleninę. Supratau, kad galiu sulaukti netikėtų naujienų. Kepuraitė nukeliavo ant pakabos, konjakas buvo atkimštas ir paragautas, o svečias išsyk pradėjo spjaudyti žodžius, vis pakeldamas akis į lubas, lyg baltame fone būtų regėjęs kitiems nematomus ženklus.

Na, ką jums papasakoti apie Petriuką? Keliskart pagalvojau, kaip derėtų pristatyti Petrą Dičių, bet visi būdai pasirodė man bent kiek įtartini, gal net pavojingi. Tiesa, kaleidoskope matai įvairiausių ornamentus, turbūt visos spalvos čia tinka. Tačiau, žinoma, nustebtum, stačiai nepatikėtum savo akimis, ūmai išvydęs kaleidoskope nesimetrišką arabeską. O Petriuko dvasios asimetrija atsispindėjo net jo veide: vienas antakis aukščiau už kitą, skruostikauliai nevienodai išsišovę. Balsas čia dundena kaip griaustinis, čia spygteli nelyginant šunyti, kuriam netyčia primynei uodegą. Belieka pridurti, kad Petriukas tikėjo dvasiomis. Tiesą sakant, aš abejoju, ar jis išvis kuo nors tikėjo, tačiau mistiška terminologija švaistėsi pasimėgaudamas. Juk negali pasakyti, kad matematikas „tiki“ kongruencijų teorija ar algebrine topologija. Tai tiesiog įdomūs jo žaidimai, tam tikra kalba, kuri turbūt irgi atspindi kažkokį pasaulį. Petriukui buvo įdomu žaisti astrologiją ar kabalistiką. Jis jautė keistą potraukį magijai. Turbūt tik todėl ir pasirinko mediciną – tą nuoseklios logikos ir baltosios magijos mišinį. Ką dar galėčiau apie jį pasakyti? Nebent brūkštelėti būdingą vaizdelį: Petriukas sėdi ant grindų turkiškai parietęs kojas, kremta savo husariškų ūsų galiukus ir skaito naujų vaistų aprašymus; tolydžio sumurma „chemija, chemija“ ir nusispjauna ant grindų. Paskui nubloškia lapukus į kampą, mėsliai pažiūri į lubas ir pareiškia: „Pasaulis yra Kosminis Obuolys“.

Iš pradžių aš ne itin suklausau. Petriuko įžangos visuomet būdavo maždaug vienodos. Jis šiurpiai vartė akis, kraipė ūsus, paslaptingu balsu dėstydamas naujienas: jo vėžininkai sukuria palatose ypatingą astralinį lauką, kiekvieno lignonio antrininkas tam tikru būdu generuoja – jau nepamenu, ką generuoja. Ir taip toliau. Bet iškart po paskutiniųjų žinių Petriukas prašneko apie Rimą, ir aš nejuokais suklausau.

– Tik pamanyk: aš įsileidau jį į savo skyrių, aš, galima sakyti, sudariau jam visas sąlygas. Kitas būtų išsiryškinęs jo horoskopą, pasitikrinęs, ar toks tipas nesujauks visos tvarkos, o aš iškart sutikau. Ta žaliaakė taip norėjo, jis taip norėjo – tebūnie. Beje, tu pastebėjai, kad žaliaakės visuomet turi hipnotinės galios? Ne? Keista... Aha, aš suprantu, viską suprantu: merdinti moteris, gydytojo etika ir

panašiai. O aš skersą dėju ant tos etikos, jeigu nori žinoti. Visa tai yra nevykęs farsas. Gerai, aš gerbiu Rimuko talentą, man apskritai patinka visokiausio plauko pamišėliai. Jie nors nesielgia banaliai. Tasai man pripaistė devynias galybes nesąmonių apie mūzas, dievus ir buvimo prasmę. Tipingas šizikas. Ne, tu nemanyk, aš išties gerbiu pamišėlius, jie stovi arčiau tikrųjų dalykų. Faktas. Bet argi aš galėjau numatyti, kad dėsis tokie košmarėliai, do jasnej cholery! Jis įsirengė toje vienutėje įrašų studiją. Valio! Jis sėdi ten kiuras dienas ir trukdo man marinti tą giltinę. Triskart valio! Aš bandau mandagiai jį iš ten išgrūst, o jis atsiperka plepalais apie amebas, septynsparnius angelus ir genetinę epistemologiją. Šaunu! Tačiau aš negaliu dalyvauti tokiose istorijose! Tu paklausyk: šiandien išgirstu palatoje triukšmą ir, suprantama, neriu ten. Ką aš matau? Ta išsekusi pamėklė plėšia jam iš rankų tuos įrašus, o jis su ja kaunasi. Jis laužia jai rankas, sukioja pirštus. Taip, taip, mano mielas, jis su ja išties kaunasi! O ta dvėseliena, beje, irgi draskosi kaip išprotėjusi katė. Aš jam mandagiai sakau: Rimuli, damn your mother, arba tu iš čia išsimėži, arba nežinau kas bus. Toliau: jis išstumia mane iš palatos, įsivaizduok sau, psiakrew, mane iš mano palatos! Aš susivaldau, tik surūkau už durų penkis pakelius cigarečių, o antra tiek sukramtau. O ką veikia jis? Jis paguldo tą kažin ką vapančią mumiją į lovytę ir pradeda ją kalbinti. Matka boska, ko tik aš neprisiklausiau! Ir kad amžinoji ugnis, ir kad Bodleras, ir kad pamiatnik nerukotvornyj, ir kad Leonardas da, ir kad egzistavimo prasmė, ir kad nebežinau kas. Jis ten ją hipnotizavo, o aš bandžiau nusipiešti tą mielą vaizdelį ir siutau. Įsivaizduok: ji vos bepajuda, klupdama siekia tų juostelių, Rimukas stumia ją nuo savęs, o jo akys ramios ir šaltos. Tu pastebėjai, kad jo akys bespalvės? Žinok, aš nesusivaldžiau, įsiveržiau į palatą ir išspyriau jį lauk! Ta, žinai ką, guli pastačiusi akis stulpu, kažin ką vapa, o mūsų herojus bando tą kliedesį įrašyti į juostelę. Vajėzau marija! Klausyk, aš nesu ortodoksas, bet vis dėlto turi būti kažkokios ribos, ką? Ne, tu pabandyk įsivaizduoti: ji tiesia tas giltinės rankas... Ką čia įsivaizduosi. Aš jį grūdu lauk, o jis šalčiausiai kaišiojasi kasetes į kišenes ir žiūri kažkur pro šalį. Ramus kaip dievas. Stovi sau, dirščioja į ją ir, žinoma, galvoja, kaip čia vėl prie jos prisibrovus. O jau akys! Tas belzebubas įmestų į laužą savo motiną, jeigu tik jam prireiktų smagaus epizodo kokiai nors sušiktai knygelei. Aš suprantu, suprantu: menas, aukos, ars longa – pats kažkada atmintinai mokiausi. Betgi jis inkubas, nusviestas stačiai į mano palatą. Tegu siautėja kur nors kitur. Tik be manęs, gentlemen, be manęs! Jis organizuojasi mano palatoje Alefą, tai, žinoma, labai gražu, bet mano vėžiukai – ne blynėliai su uogiene. Aš neleisiu Rimčikui jos praryti! Aš...

Toliau sekė nė nebežinau kokios srities terminų papliūpa. Deja, aš nieko nesupratau. Aš ligi šiol neskiriu inkubo nuo sukubo. Žiūrėjau į šėlstantį Petriuką ir galvojau, kad Rimas visuomet išsprūsta iš rėmų, kuriais jį mintyse apriboji. Manęs nepribloškė Dičiaus pasakojimas, manęs jau niekas nebegalėjo apstulbinti, nė pats Rimas Vizbara, kurį vėl buvau ne taip supratęs. Jis buvo nelyginant žodis, kurį vaikystėje išmokai klaidingai ir tik peršokęs per trisdešimt ūmai pamatai, kad visą laiką sakei „diritambai“, o ne „ditirambai“. Nors ne, veikia kaip koks nors besislapstantis žodis, „išgąstis“, kurį pakaitomis rašai čia su nosine, čia be nosinės, niekad nežinai, kaip reikia iš tikrųjų. Tik tų nosinių žodžiai „Rimas Vizbara“ turi (arba neturi) galybę. Rodos, jau suskaičiuoji jas, sudėlioji į vietas, įsimeni, tačiau Rimas vėl išsprūsta ir išsprūsta iš rankų, pasirodo jau kitoks, apsigaubęs juoda plaukų ir barzdos aureole.

Aš gėriau ir kalbėjau. Aš godžiai pyliu į save taurelę po taurelės, purčiau cigarečių pelenus po stalu ir kalbėjau. Dariausi vis drąsesnis ir drąsesnis, nes mane jau pradėjo imti baimė. Kodėl tu stebiesi, kuo tu stebiesi, prisispyręs klausinėju Petriuką, o pats kartoju žodžius, kuriuos Džefris Ferminas pasakė, žvelgdamas į paprasčiausią paukštienos ragu. Mes visi esame siaubūnai, kartoju aš, mes ryjam nekaltus padarėlius – ir kad nors kas. Leisk jam daryti, ką jis nori, kartoju aš, tai jo žaidimas, mes nežinom nei kokios yra jo figūros, nei kokios taisyklės, tad negalim būti teisėjai. Jam

reikia laisvės – tai duok jam laisvę, duok jam laisvę, vis vien tu nenuvarysi šalin to grifo, mintančio lavonais. Tu nesuvaldysi to inkubo, nes tavo magija nesiekia tiek toli, kiek jo čiuptuvai. Pasislėpk, spruk, jei nenori būti bendrininkas. Mums nerūpi moterys, kurių mes niekad anksčiau nematėm akyse, kurių mes nelaidosim. Aš prikalbėjau šturpių dalykų, galbūt naiviai vildamasis, jog konjako butelio (Petriukas beveik negėrė) pakaks, kad kitą rytą nieko neprisiminčiau. Netiesa, kad mes galime pasirinkti. Už mus renkasi atsitiktinumai. Mes gimstame atsitiktinai ir mirštame atsitiktinai. Tą vakarą aš pasirinkau. Aš pasakiau daug keistų dalykų. Esu pakankamai doras, kad neišsižadėčiau tų žodžių.

O pagaliau – aš nesiteisinu. Galbūt aš buvau teišus. Jei būčiau ką nors įtaręs iš pat pradžių, tikrai būčiau atkalbinėjęs Rimą iš paskutiniųjų. Tada jau buvo per vėlu.

Tada jau buvo per vėlu. Ji atėjo šlubčiodama, vilkdama kairę koją, piktai sugirgždino duris ir atsistojo man už nugaros. Bijojau atsigręžti, nors gerai žinojau, kad jos nėra, negali būti, kad ką tik išlydėjau obuolių Petriuką, ir svirduliuodamas priėjau prie sienos, kažkodėl panoręs ją apspjaudyti. Jos nebuvo, jos čia negalėjo būti, bet aš vis neatsisukau, stovėjau nusigręžęs į sieną ir kažko laukiau. Nuo sudžiūvusio it mumija jos kūno dvelkė keistas drėgnų pelenų kvapas, persekiojęs mane visą tą vakarą. Bandžiau įtikinti save, kad kambary nieko nėra, tik tas kvapas, bet staiga ji tyliai atsiduso, o paskui išgirdau trūkų, skausmingą jos kvėpavimą. Gerai žinojau, kad jos kambaryje nėra, kad nieko kambaryje nėra. Reikėjo atsigręžti ir pažiūrėti į nurimusį stalą, pastumtą iš savo vietos kėslą ir suskilinėjusią sieną. Reikėjo pažvelgti į ją, be baimės pažvelgti jai į akis. Kažką reikėjo pasakyti, reikėjo pasirinkti. Supratau, jog ji gali *arba* čia būti, *arba* nebūti. Bet tai nieko negelbėjo: ji kartu *ir* buvo kambaryje, *ir* nebuvo.

Ji alsavo giliai, truputėlį švokšdama, retkarčiais nurydama seiles. Stovėjo man už nugaros kaip nebylus pageltęs priekaištas, skleisdama drėgnų pelenų kvapą, skausmingai sudejavo ir vėl nutilo. Turbūt ta tyla ir buvo baisiausia. Geriau jau ji būtų kalbėjusi, būtų barusi mane ar skundusis. Bet ji atkakliai tylėjo. Ji puikiai suprato, kad aš žinau, ką ji gali sakyti, žinau net tai, ko ji galbūt niekuomet neišdrįstų pasakyti. Kartais ji sujudėdavo, gal pasitvindavo sausą plaštakų odą, čėžančią kaip perdžiūvę roplio žvynai. Reikėjo atsigręžti ir pažiūrėti tiesiai į jos žalias akis, pažiūrėti ramiai ir abejingai, kaip, be abejojimo, būtų pasielgęs Rimas Vizbara. Juk pagaliau ne aš buvau kaltas, tikrai ne aš, aš negalėjau būti kaltas.

Reikėjo atsigręžti ir ką nors jai pasakyti. Reikėjo atsigręžti ir pamatyti, kad jos tikrai nėra, nes jos tikrai nebuvo, negalėjo būti (ji *tikrai* buvo). Reikėjo atsigręžti ir švelniai paglostyti sulipusius, riebaluotus jos plaukus, paglostyti ir nusišypsoti. Tačiau aš pabūgau, tankiai alsuodamas sulaukiau, kol ji pati, šlubčiodama kaire koja, išėjo pro duris, palikdama tik stiprų, nemalonų drėgnų pelenų kvapą.

Aš dar ilgai neatsigręžiau, žiūrėjau į sieną galvodamas, kad reikia skubiai užsikamšyti visas skylės skylutes, kad reikia sunaikinti tą kvapą. Kad reikia užsidengti akis ir užsikimšti ausis. Užčiaupti burną ir užsiimti nosį. Galvojau, kad privalau neįsileisti jos, o jei vis dėlto pasirodys – išvaryti, išbrukti lauk...

Juk ji tikrai neturėjo pas mane ateiti, argi ne?

Dabar turiu papasakoti apie naktį mieste. Jų buvo daug, ištisa begalybė – tų miestų ir naktų, nors miestas buvo vienas, o gal ir naktis buvo viena. Pagaliau argi tas taip jau svarbu.

Galbūt reiktų pradėti taip: bokšto laikrodžiai išmušė dar vieną tamsią ir liūdną nakties valandą. Miestas jau buvo ištuštėjęs, jame galbūt telikome vien mudu. Gerai girdėjome nykų varpo skambėjimą, sėdėjom netoli Katedros bokšto, skverelyje prie stingdomai vėsios bažnyčios. Mudu dengė dvigubas šešėlis – ne tik nakties juodumos, bet ir tos senos, pavargusios bažnyčios. Buvome bent kiek sužvarbę, šildėmės cigaretėmis ir konjaku iš plokščios Rimo gertuvės, spjaudydami į burną

lendančią tamsą.

Mes dar buvome studentai, o konjakas dar buvo pigus. Tiesa, mūsų kolegos dažniausiai gerdavo degintu cukrumi atsiduodantį vyną, tačiau Rimas Vizbara visuomet stengdavosi nusipirkti konjako – bent jau tais vakarais, kai likdavom dviese. Jo gertuvė buvo iš stiklo ir negadindavo skonio. Vienas jos kampas nuo amžių buvo įskilęs, kiekvieną tokią naktį nuogaustaudavome, kad konjakas nejučiom išvarvės lauk. Rodėsi, be tos gertuvės nebūtų buvę nė tų naktų: juodumos įskilusiais kampais, erdvės, sklidinios drėgnų dulkių ir pūvančių lapų kvapo.

Mes kaip visuomet pavaikštinėjome tuščiomis senamiesčio gatvelėmis, o greta lyg trečiasis žmogus ėjo naktis, įslinkdama į kiekvieną šiukšlinų kiemų kertelę, braudamasi į blausių lempelių ginamas tarpuvartes, linguodama savo vieniša galva. Visi langai jau buvo užtemę, rodėsi, kad miestas išmirė, kad senuose siauruose namuose niekas negyvena, nebent vaidenasi paslaptinių kalčių kamuojami senbuviai.

Vienas ištuštėjusiame mieste nebūtum galėjęs išverti. Gal nebūtume galėję ir dviese, bet gelbėjo konjakas, šilta gertuvė įskilusiais kampais. Tas naktines klajones visuomet organizuodavo Rimas. Aš būdavau tik priedas. Rimas Vizbara visada mokėdavo elgtis taip, kad kiti greta jo būtų tik priedas. Tuo metu jis jau buvo ištaškęs pirmąsias kliūtis, keletą jo apsakymų skaitinėjo mudviejų pažįstami, ir ne tik pažįstami. Rimas netgi turėjo gerbėjų. Tiesa, daugiausia tai buvo pilnkrūtės merginos, besistengiančios susipažinti su gyvu ir netgi tokio visokias saldybes žadančio sudėjimo rašytoju, arba jauni vyrukai, kuriems terūpėjo, kad Rimas rašo *kitaip*. Rimas jautėsi bent kiek sutrikęs, jis netgi pritilo. Kartais nusirašydavo pakirmijusį, puvėsiais atsiduodantį populiarumo vaisių – pasičiupęs porą akutes blizginančių merginų, triukšmingai nubildėdavo į kokią nors landynę, – tačiau kitą rytą tik pagiežingai spjaudydavosi ir nieko nepasakodavo. O šiaip jau jis buvo pritilęs. Prabildavo tik antrą ar trečią valandą nakties, sėdėdamas ant drėgno suolo. Tada visa aplinka derėdavo prie jo: ir žvarba, besiskverbianti į užantį, arčiau širdies, ir tylus krūmų šlamėjimas, ir prietema, slepianti jo veidą net geriausiai apšviestose gatvėse. Rimas Vizbara labai tiko prie nakties: net šiurkštus jo balsas tamsoje skambėjo visiškai kitaip, kartais labai graudžiai, bespalvės akys pasidarydavo gilesnės nei tyli žvaigždėta juoduma.

Tąkart (jeigu tai buvo tik vienas kartas) jis buvo atviresnis negu paprastai, nes ir naktis buvo mums atvira, nieko nuo mūsų neslėpė – nei žvaigždžių, nei gūdokos išmirusio miesto tylos, kuri aidėjo lyg nesilpstantis varpo aidas. Aš maigiau tarp pirštų cigaretę, tarpais atsigrėždamas ir baugščiai nužvelgdamas stūksančią už nugaros bažnyčią. Nemačiau nei jos kryžių, nei dieną žėrėte žėrinčių bokštelių. Rodėsi, viršuje ji ištirpsta, susilieja su tamsa, paremia mudu apgaubusį juodą skliautą. Sėdėjom tylėdami, pats laikas buvo traukti namo, tik puspilnė gertuvė mus sulaikė.

Staiga Rimas pašoko nuo suolo, stryktelejo kažkur į tamsą ir bemat grįžo, suspaudęs kažką rankose. Rimas Vizbara puikiai matydavo tamsoje. Ne iš karto įžiūrėjau, kad jis laiko rankose katę. Tai buvo nedidelė balta katytė. Jos menkas suliesėjęs kūnelis visas drebėjo nuo šalčio ir baimės, purvais apskretę plaukai kabėjo sustirę ir pasišiaušę... Gal taip dingojosi dėl tamsos, o gal tiesiog nuotaika buvo tokia – man ta katytė išties pasirodė atkeliavusi tiesiai iš Niūronių patvorio. Aš, matyt, labai stengiausi įsižiūrėti, nes Rimas staiga trumpai, šaižiai susijuokė.

– Taip, taip, tu neapsirinki, žmogau, – neaiškiai suburbėjo jis. – Tai Biliūno katytė, argi ne? Ją reikia nušauti.

Jis vėl šaižiai susijuokė. Tada jis dažnai nei iš šio, nei iš to kimiai susijuokdavo, kone sulodavo. Rodės, ir aš pradėdau matyti tamsoje: gerai įžiūrėjau Rimo pirštus, maigančius katės kaklą, iš siaubo pasišiaušusią jos uodegą.

– O gal ją galima pasmaugti? – vėl suburbėjo Rimas. – Ar lankas čia turi esminę reikšmę? Turbūt ne.

Man labai nepatiko tas Rimo juokas. Rodėsi, ūmai išvysti pilną aštrių dantų žvėries gerklę. Tas juokas durdavo lyg adata, tik ne į kūną, o į...

– Tu žinai, kodėl aš ją pasičiupau? – jau garsiau paklausė Rimas. – Ne vien todėl, kad tai Biliūno katytė. Ne vien todėl. Svarbiausia, kad ji... Svarbiausia, kad aš elgiuosi su pasauliu, su realybe kaip su šita kate. Aš ją nušauunu, sunaikinu. Ir visiškai ne taip kaip Biliūnas, visiškai ne taip... Aš sąmoningai nušauunu šitą vargšę katytę, kad galėčiau apie tai parašyti, supranti?

Atsiliepdamas sumurmėjau nė nepamenu ką. Na ką žmogus gali sumurmėti tokiu atveju? Kad rašytojas privalo skleisti gėrį, kad menas daro žmones geresnius... Ką nors panašaus. Rimas ūmai nusviedė cyptelėjusią katę atgal į tamsą ir pašoko nuo suolo. Jis beveik įtūžo, jo gergždžiantis balsas įsmigo į tamsą lyg surūdijęs peilis į šviežios, nuostabiai kvepiančios duonos kepalą.

– Klausyk, tu vieną kartą liaukis pliurpęs šitas nesąmones! Jeigu tau skaitant norisi verksti, tai visai nereiškia, kad aš rašydamas verkiu. Jeigu tu užuodi gėlių kvapą arba tau rodosi angelai, arba girdi paskutiniojo teismo trimitą – aš čia niekuo dėtas. Jeigu tu skaitydamas apšali – mėgaukis į sveikatą, o mano tikslai visiškai kitokie. Man nerūpi įbrukti tau į burną saldainį, man rūpi... tai, kas tik man vienam rūpi, supranti? Tu gali išvis neegzistuoti, man vis vien. Gali sapaloti apie gėrį, jeigu tau taip patinka, bet mane palik ramybėje. Jeigu man magės aprašyti gėlės kvepėjimą, o kad šitai pasisektų reikės užspardyti katę – aš užspardysiu katę. Aš pirmas sviesiu akmenį...

– O jeigu tau magės pasijusti žmogžudžiu?

– Ne, – jis nurimo, beveik subliūško. – Ne, nes tada mane išsiųs į lagerį.

– Dovanok, – sumurmėjau aš. – Dovanok, aš nepagalvojau...

– Niekis, – tarė jis ir siurbtelėjo milžinišką gurkšnį iš gertuvės. – Niekis, nors tu, pats to nesuprasdamas, pataikei... Mat aš labai dažnai pagalvoju, kad negaliu laisvai pasirinkti, iki galo pasirinkti... Ne, tikrai, tu tik pagalvok, kodėl aš turėčiau manyti, kad skiriuosi nuo visų šitų... moliuskų? Todėl, kad manojo aptvaro siena tolėliau, kad mano aptvaras užima platų klonį, kurio nepalyginsi su jų gardu? Todėl, kad mano aptvare gali smarkiau įsibėgėti, kad neprieisi taip greitai tvoros?.. Juk sienos vis dėlto egzistuoja. Štai kas yra baisiausia: kad sienos vis dėlto egzistuoja...

Jis vėl šaižiai susijuokė, kone sulėjo. Šįsyk jau aš siurbtelėjau nemenką gurkšnį. Labai norėčiau nupasakoti, ką tada pajutau, bet kažin ar mokėsiu. Aš staiga išsigandau Rimo. Ir ne tik jo: pamažu pradėjau vis labiau bijoti mane gaubiančios tamsos, kurioje Rimui Vizbarui būva jauku; ir niūrios bažnyčios, parėmusios juodą dangaus kupolą; ir pavojingo krūmų šlamėjimo; ir drėgno pūvančių lapų kvapo. Bet labiausiai bijojau Rimo, kuris tą mirksnį jau nebebuvo Rimas, nebebuvo *tik* Rimas, mano akyse pavirto tamsesniu už tamsą juodumos krešuliu blyksinčiomis bespalvėmis akimis be vyzdžių.

Tokia baimė apima tik sapnuojant, kai ūmai supranti, jog tavo bendražygis, beveidis pilkas pagalbininkas, iš tiesų yra slaptas tavo priešas, Aklujų sektos pasiuntinys, be galo gudriai apsimetinėjęs bičiuliu ir pagalbininku. Galbūt dar nėra vėlu, galbūt dar galima išsigelbėti – juk jis kol kas neįtaria, kad tu jau viską perpratai. Tačiau kiekvienas lūpų virptelėjimas, vėjo gūsis, net besimainanti, vis gelsvėjanti žemė tau sako, kad tu atsipeikėjai per vėlai, kad spąstai jau paspęsti, tinklai sukabinti, pasprukti nebepavyks.

Matyt, negreit būčiau atsipeikėjęs, bet mane išgelbėjo iš už kampo atūžęs automobilis. Jo žibintai trumpam apšvietė liekną ir tvirtą Rimo figūrą. Susibrukęs rankas į kišenes, panarinęs galvą, jis krapštė bato galu tako akmenukus. Visiškai nepavojingai krapštė iš žemės akmenukus.

Rodos, dar kažką kalbėjome. Pamenu tik, kad tą naktį pamačiau krintančią žvaigždę. Ji brūkštelėjo sidabrinį rėžį iš dešinės į kairę, sumirkčiojo, beveik užgeso, vėl skaisčiai žybtelėjo ir pagaliau pranyko amžinai.

Ji nukrito ant trečios upių dalies ir ant vandenų versmių. Ir daug žmonių mirė nuo vandenų, nes anie buvo pasidarę kartūs.

Ar aš iš tiesų ją mačiau?

Buvo laikas, kai Rimas mėgdavo kartoti maždaug tokią mintį:

Beveik visi žmonės turi atsarginę išeitį, savotišką apsauginį vožtuvą, kuris neleidžia jiems susprogti. Jie visuomet gali pasirinkti, ką nors pakeisti – batus, darbovietę, žmoną ar gyvenimo tikslą. Atsarginės išeities neturi tik tie, kurie patyrė apreiškimą: bepročiai ir poetai.

Pats Rimas man dažnai panėšėdavo į defektyvų vaiką be jokio savisaugos instinkto. Vaiką, kuris pasiima pjūklą ir pradeda abejingai pjauti sau ranką. Kraujas srūva čiurkšlėmis, įkaitęs kaulas ima dvokti, o vaikas abejingai pjauna ir pjauna sau, pjauna ir pjauna...

Turbūt ne kitaip pasijunta žmogus, pasišovęs stebėti potvynį nuo kalvelės, bet nepagalvojęs, kaip aukštai gali pakilti vanduo. Kokia savaitė praslinko visiškai ramiai. Man tik labai stigo diktofono. Neturėjau su kuo pasikalbėti, mano vidiniai gyventojai susigūžė, užsisklendė savyje. Jie net nieko nemąstydavo, mano galvoje buvo tuščia lyg kalnų viršūnėje: aplinkui sniegynai, ledas, siaučia vėjas, o papėdės slėnį dengia pilkas rūkas. Du vakarus iš eilės beviltiškai prisigėriau vienui vienas ir užsitaisiau tokias pagirias, kokios kamuoja tik sykį kitą per metus. Sėdėjau kambaryje užsidaręs duris, langus ir beviltiškai grūmiausi su noru prisigerti trečią dieną pagrečiui. Žinoma, aš norėjau tik vienos taurelės, deja, pernelyg puikiai žinojau, kas bus paskui. Krūtinę varstė diegliai, sunku buvo kvėpuoti, kambario kampuose kažkas šnarėjo. Tarpais rodėsi, kad girdžiu kieme pažįstamus balsus. Kambarį jau gaubė prieblanda, stengiausi nesidairyti į kampus, kad nepradėtų juose rodytis keisti kontūrai, kad nereiktų stebilyti į prietamą tikinant save, kad ten nieko nėra ir negali būti. Pagaliau neapsikentęs įžiebiau šviesą, nors žinojau, kad nuo jos beviltiškai įsiskaus galva.

Mano kančios buvo pasiekusios viršūnę, kai į duris paskambino Obuolių Petriukas. Pirmiausia pamačiau tarpduryje pakibusią odinę kepuraitę, rodėsi, ji atėjo pas mane pati viena, norėdama apskelbti griausmingą žinią. Tik po sekundės kitos išvydau niūrų susikaupusį veidą, o paskui ir striuką Dičiaus figūrą. Jo rankų pirštai buvo mėšlungiškai įsitempę, lyg jis būtų iš paskutiniųjų tramdęs kažkokį negerą troškimą. Petriukas stengėsi nežiūrėti man į akis, tik porą sykių pašnairavo į lūpas, tarytum mano lūpos būtų jam svarbiausia. Susiaurėję vyzdžiai reikė tik nenugalimą pasidarygėjimą, nelyginant karininko, kuriam statutas liepia vykdyti bjaurią prievolę, bet negali priversti šypsotis. Jis net nėjo į vidų, per slenkstį ištiesė sutrintą žalią voką ir kimiai atraportavo:

– Jos laiškas. Perduosi genijui. Manau, po to, ką padarė, net *jis* nebedrįs pasirodyti. Galbūt tu rasi apie ką su juo pasišnekėti.

Obuolių Petriukas be garso nulipo laiptais (man pasirodė, kad nusklendė kaip rūstybės angelas). Duryse pamažu užsivėrė pačios, likau bestovįs su laišku rankose. Jutau, kaip mano veidas pamažu bąla. Žalias vokas svilino, neiškentęs atgniaužiau pirštus, jis tyliai nukrito ant grindų. Obuolių Petriukas žiūrėjo į mane kaip į nusikaltimo bendrininką, nedorėlį sąmokslininką, nė neįtardamas, kad tebuvo laiptelis, ant kurio pasilypėjo Rimas Vizbara. O aš net negalėjau pasiteisinti. Visi mane laikė nusikaltėliu. Visas pasaulis laikė mane nusikaltėliu. Visiškai nekaltas, doras žmogus buvo laikomas nusikaltėliu. Aš jau tikrai turėjau progą išgerti taurelę, ir ne vieną. Bet gailėsčio sau antplūdis ūmai praėjo, aš netyčia dirstelėjau į koridoriaus veidrodį ir suakmenėjau. Pageltęs, baisus atvaizdo veidas niauriai žvelgė į mane bespalvėmis akimis. Blogiausia, kad jo dantys buvo išpuvę. O aš tebuvo bevalis jo atspindys, tegalys kartoti svetimus judesius ir svetimas grimasas. Atspindys be veidrodžio, kopija be originalo, neegzistuojančios knygos vertimas iš pramanytos kalbos.

Tą vakarą man išvis nederėjo žiūrėti į veidrodį. Nereikėjo mėšlungiškai ryti seilių svarstant, kodėl kaip tik aš turiu perdavinėti laiškus besislapstančiam Rimui. Aš privalėjau nežvelgti į veidrodį, privalėjau be reikalo nedidinti žmonių skaičiaus. Tačiau drąsiai (pernelyg drąsiai) žiūrėjau į gelsvą atspindžio veidą, praviras jo kambario duris ir sumaigytą voką, svarstydamas, ką jis ras savo kambaryje, stumtelėjęs tyliai besiveriančias duris. Gerai mačiau visas smulkmenas, net tarakoną, kuris išlindo iš po apmušalų ir, šlykščiai kraipydamas ūsus, rėpliojo per koridoriaus grindis. Jis, tas atspindys, pritūpė, vikriai apvertė tarakoną ir nestipriai primygo pirštu. Perkreipęs lūpas stebėjo, kaip tas mėšlungiškai rangosi, judina kojeles, bando įkąsti ar apteršti jo pirštą. Tarakonas buvo žalsvai rudas, blizgantis, stipriau spustelėjęs iš jo nariuoto pilvelio ištryško skystis. Jau buvo galima atitraukti ranką, tarakonas niekur nebegalėjo pabėgti, pusiau sutraiškytas turėjo nusibaigti, bet atkakliai tebejudino ir ūsus, ir kojeles – gal net dar įnirtingiau. Jis, tas atspindys, atsistojo, paspyrė koja voką ir drąsiai pasuko į kambarį. Jo jau niekas nebebaugino.

Žaliaakė moteris išgeltusiu veidu gulėjo ant jo sofos, parėmusi alkūne galvą, sulenkusi atmetą į šalį dešinę koją. Nudrengtas ligininės chalatas buvo nelygiai susiraukšlėjęs ties pilvu. Jos įdubę skruostai truputį paraudo, syvų netekusios kitados sultingos lūpos prasivėrė. Jos dantys tebebuvo gražūs. Jis stabtelėjo, atidžiai žvelgdamas jai į akis. Ji pasitrynė ranka šoną. Buvo galima suskaičiuoti visus blyškia oda aptemptus jos pirštų kaulelius. Jis matė, ką ji daro, bet nė nekrustelėjo. O ji atsargiai praskleidė chalata, pirmą mirksnį pati pasibaisėjusi savo pilvo vaizdu. Tai nebebuvo žmogaus pilvas, o supleišėjusia oda apklijuota gelsva įduba, po kuria vijosi sulipę tankūs plaukai. Kada ji pajudino kojas, ties keliais susimetusios odos raukšlės suvilnijo ir peršliaužė į kitą vietą. Jis vis dar nejudėjo, o ji neskubėdama išsinėrė iš chalato, atidengdama išsišovusius pečių kaulus. Prie raktikaulių oda buvo įsitempusi, kone permatoma, blizgėjo rusvai žalsvu blizgesiu. Jis vėl atsargiai pažvelgė žemyn, į sulipusių plaukų gniužulą, į dvi nelygias raukšles pilvo apačioje, ir žengtelėjo artyn. Nuo jos tvoskė prakaitu ir drėgnais pelenais, bet viską permušė sausas puvėsių kvapas. Jis atsargiai atsisėdo ant sofos ir ištiesė ranką, stengdamasis nekvėpuoti, nes gerklės gale įstrigo šleikštus kamuolys. O ji atidžiai žvelgė jam į akis, nieko nesakydama, nieko daugiau nebedarydama. Jam buvo sunku, be galo sunku, bet jis privalėjo pažinti viską. Atsargiai palietė pirštų galiukais jos klubą. Oda buvo sausa ir šiurkšti kaip švitrinis popierius. Ji neramiai sujudėjo, jam į šnerves plūstelėjo nauja kvapų banga, bet jis neatitraukė rankos, priglaudė delną prie jos pilvo jausdamas, kad ten dar yra gyvybė, kad kraujas dar pulsuoja, gyslos tvinksi, timpčiodamos geltoną atšerpetojusią odą. Jis labai norėjo sustoti, tačiau nebeįstengė. Jis privalėjo patirti viską, sužinoti absoliučiai viską. Jis nebeturėjo teisės trauktis.

Ilgiau žiūrėti negalėjau. Nenorėjau žinoti, ką dar gali padaryti Rimas Vizbara, ką jis jau padarė. Kambario durys užsivėrė pačios, uždengdamos sukumpusią jo, to atspindžio, figūrą, nyrančią į gelmes, iš kurių jau niekas nebegali ištraukti. Aš pamažu atsitūpiau klausydamas, kaip trakši kelio kaulai. Tarakonas tebejudino kojeles, drumzlino skysčio balutė apie jį išsiplėtė, palietė numesto ant grindų voko kraštą. Greit atsitiesiau ir pravėriau duris. Kambarys buvo tuščias, tik iš vidaus padvelkė aitrus drėgnų pelenų kvapas.

Labiausiai aš norėjau vėl susapnuoti savo senąjį sapną, pajusti jo gildantį grožį, pamatyti ryškiai mėlyna liepsna liepsnojantį Rimą Vizbarą. Galbūt aš tiesiog norėjau pabėgti, nes sapne man būtų buvę lengviau – sapne visuomet laukia nubudimas. Deja, naktys buvo tuščios ir juodos. Laiškas tyliai sūpavosi didelio voratinklio centre, norėdamas sugaudyti mano vidinius gyventojus lyg muses, privalėjau kuo skubiau juo atsikratyti, perduoti jį Rimui. Tas kelias dienas jis man atrodė esąs nelyginant tarantulas – nuodingas nariuotakojis Rimas Vizbara. Aš nejuokais bijojau pas jį eiti – rodė, kad jis gali įkąsti ir man. Niekas nebuvo nuo jo apsaugotas. Niekas. Visa, kas rėpliojo žeme,

skraidė oru ar plaukiojo vandenyje, galėjo patekti į jo juodas, plaukuotas letenas – jei tarantulai turi letenas.

Bijojau eiti pas jį, bet dar labiau bijojau, kad jis aplankys mane. Vakaraus stengdavausi nesėdėti namie, kuo daugiau suktis tarp žmonių. Deja, anksčiau ar vėliau vis vien turėdavau grįžti į savo kiemą, pereiti šlapiais mauruotais akmenimis ir užkopti girgždančiais laipteliais. O pačiame viršuje, prie mano durų, galėjo sėdėti Rimas Vizbara, sugniaužęs delnuose purviną, virpančią katytę. Galbūt aš pats būčiau buvęs ta balta katytė. Jis galėjo ateiti ir atkeršyti man už tai, kad aš viską arba beveik viską žinau. Kad pernelyg giliai įsibroviau į jo vidų. Juk Rimas Vizbara visada manė, kad brautis gilyn ir gilyn nepaisant jokių sienų – jo vieno privilegija. Aš bijojau ir pirmą dieną, ir antrą, ir trečią, kaskart vis labiau, rodėsi, dar keletas tokių vakarinių grįžimų – ir pabėgsiu iš namų, pabėgsiu iš miesto, genamas tos nepaaiškinamos baimės, spruksiu tekinas, nors puikiai žinojau, kad miško tankymėje pasislėpęs tik dar labiau bijočiau. Man rodėsi, kad visos sienos, ribos, tvirtai suręsta tvarka mano akyse žlunga, griūva, nes Rimas Vizbara jų nepaisė. Ribos jam neegzistavo, atstatęs galvą jis puolė sieną, ir ūmai paaiškėjo, kad jokios sienos nėra, kad visi tabu tėra prasimanymas, fikcija. O aš stovėjau greta ir viską mačiau. Pirmiausia turbūt pajutau baugų susižavėjimą, tačiau beveik iškart pagavo baimė.

Sakytum plauki laivu, gėriesi bekrašte jūra, širdį apima keista palaima, nes supranti, jog dabar galbūt nuplaukei ten, kur nesi buvęs, kur dar niekas nėra buvęs. Bet apsidairai ir staiga pamatai, kad aplink nieko nebėra, visi jūreiviai kažkur dingę, ūmai liko visiškai tylu, tik palei bortus plakasi puta. Jau nebetraukia plaukti į tolius, nes horizonte regi niaurias bangas, pikta, besotę jūros gerklę. Dar sykį baugščiai apsidairai, laivas pasisuka išžiotos jūros gerklės link, pradeda grėsmingai greitėti, tu nori šauktis pagalbos, jau nieko kito nebenori, tik pagalbos, tačiau žinai, kad jos nesulauksi. Žalsvo vandens plynė nebevilnija, vien baugina, bet baisiausia tau yra dėl to, kad likai visiškai vienas, dabar tavo likimą palengvintų bet koks gyvas padaras – net šuo, net paukštis, tačiau jų nėra, nieko aplink nebėra. Ir staiga išgirsti triumfines biles, lyg pamišęs šoki prie liuko, laužydamosis nagus į atidarai, o iš vidaus pamažu išlenda Rimas Vizbara ir visu ūgiu atsistoja priešais tave. Nustėręs pažvelgi į jo abejingas akis, pasitrauki atatus, prisispaudi prie borto turėklų ir bejėgiškai sudejuoji, nes matai, kad jis tau nepadės, tikrai nepadės, kuo ilgiau žiūri į jo bespalves akis, tuo geriau supranti, kad verčiau jau reikėjo likti vienam, kad pavojus tik padidėjo, kad anaipol neaišku, ko reikia labiau bijoti – ar visai priartėjusios niaurios jūros gerklės, ar naujojo kapitono Rimo Vizbaros, kuris gali tyčia pasišaukti žudančias bangas, gali sutraiškyti tave, išstumti per bortą... kuris yra baisnis už šimtą bedugnių jūros gerklių, nes gali padaryti bet ką.

Palengvėjimas nelauktai atėjo ketvirtą dieną. Aš užgniaužęs kvapą užlipau girgždančiais laiptais, įkišau raktą į spyną ir, dirstelėjęs aukštyn, pamačiau vorą, ties viršutiniu durų kampu skubiai mezgantį savo tinklą. Sustingęs žiūrėjau į jį. Jis plušo išsijuosęs, skubėjo užtvirti man kelią į namus. Jis norėjo pagauti mane, apraizgyti savo švelniais, tačiau žudančiais tinklais. Nubraukiau į šalį vos tepradėtą voratinklį su visu voru, įėjau į vidų ir, atsistojęs prieš veidrodį, pažiūrėjau tiesiai atspindžiui į akis. Šis varganas neurotikas pakvaišusiu žvilgsniu turėjo likti čia, veidrodyje, o aš privalėjau tučtuojau nueiti pas Rimą, pats nueiti pas Rimą.

Kuo labiau artėjau prie jo namų, tuo lėtėjo mano žingsnis. Tolydžio stabteldavau ir pasivalydavau nosine veidą – rodėsi, kad prie jo kažkas prilipę, gal tas, keistas voratinklis, iš kurio ištraukiau žalią vorą, lanksčiomis kojėlėmis kimbantį man į pirštus. Aš vėl pabūgau. Pabūgau, kad kieme sėdės Rimas su visais savo vidiniais gyventojais, visi vienu metu pakels galvas ir pažvelgs į mane daugybe abejingų bespalvių akių. Kuriam iš jų tada būčiau turėjęs įteikti laišką, kurio būčiau turėjęs bijotis, o kurio gailėtis?

Artinausi prie namo atsargiai, vengdamas žmonių. Jie neturėjo nieko žinoti. Neturėjo matyti prie mano kaktos prilipusio voratinklio. Ačiū dievui, Rimas vienui vienas sėdėjo kieme, ant suoliuko prie vaikų aikštelės. Pamatęs mane, jis pašoko ir persibraukė ranka per skruostą. Matyt, ir jam prie veido buvo prilipęs tas voratinklis.

– Ji parašė laišką? – kimiai paklausė.

Ir nelaukdamas atsakymo lėtai nužingsniavo link namo. Įėjęs vidun, iškart dribo į krėslą, pavargusio valdovo mostu ištiesė ranką ir paėmė voką. Staiga supratau, jog jis, be abejo, žino, kad šis laiškas turėjo atsirasti, supratau, kad ir pats galbūt jau žinau, kas jame parašyta.

Rimas nedvejojo nė sekundės. Jis sudraskė voką ramiai ir kruopščiai, nežiūrėdamas į mane, paskui burbtelėjo:

– Sėsk, žmogau!

Prisišliejau prie sofas kampučio niauriai spėliodamas, ar jį dabar ima baimė, o jei taip – tai kiek pastangų reikia norint išlaikyti veide šaltakraujų mėsininko kaukę. Rimas Vizbara pažvelgė į mane bespalvėmis akimis ir šyptelėjo. Ir staiga aš supratau, kad labai klystu. Jis visai nedėvėjo kaukės, tai ir buvo baisiausia: jis galbūt niekada nedėvėjo kaukės. Išvydus tikrąjį žmogaus veidą, visuomet pasidaro nejauku ir baisu, vien nuo minties, jog žmogus gali visą laiką rodyti savo tikrąjį veidą...

– Keista moteris... – ūmai pasakė Rimas. – O aš dar keistesnis. Ir visas mūsų pasaulis keistas, jeigu, žinoma, jis išvis egzistuoja... O ji man atleis. Ji turi atleisti.

Aš iš padilbų žvelgiau į Rimą, nors gal reikėtų sakyti – žvelgiau į savo baimę, ūmai sprogusią savo baimę, kuri kažkodėl nė kiek nebaugino. Niekaip negalėjau suprasti, kuo mane galėjo gąsdinti šis pavargęs piktaakis žmogus. Galbūt pirmąsyk gyvenime pajutau Rimui gailėstį. Beveik netikėjau savo akimis: jis sėdėjo sukumpęs. Rimas Vizbara, visad išlakus ir tiesus kaip Harlemo pantera, sėdėjo susimetęs į kuprą. Jo judesiai anaip tol nebebuvo grakštūs. Jis judino rankas taip, lyg kiekvienoje būtų laikęs po geležies luitą, keistą svarstį, kurį pasiėmė savo noru, nes pernelyg vėlai suprato, kad išmesti tą svarstį niekuomet nepavyks. Jis turbūt kalbėjo ne man (argi aš galėjau būti jam svarbus), gal kuriam kitam savo atspindžiui ar vidiniam gyventojui.

– Perlipęs sieną neapsimesi, jog tebesi tvirtovės viduje. Bet aš privalėjau taip pasielgti. Privalėjau taip padaryti, antraip nebūčiau įstengęs peržengti. Jei nori padaryti tai, kas neįprasta, jei nori išsiveržti, privalai peržengti... O ji man atleis, ji viską atleis, nes ji yra šventoji... Ne didvyrė, o šventoji. Didvyriai – tai drąsūs žmonės, kurie pasiaukuoja dėl... Dėl ko nors. Dėl kokios nors fikcijos. O šventieji paaukvoja savo dvasią, savo sielą. Jie neturi tikslo, jie stačiai aukoja... Beje, jos nė nebuvo. Kas ją matė, kur ji yra? Juk ji šventoji, o visi šventieji tėra graudus išsigalvojimas... Na, kur ji, kur? Jos nėra, nebuvo ir negali būti. Yra prirašytos juostelės, esu aš. Visa tai yra, tai realu. O ji?.. – Jis pažvelgė į mane, tarytum tik dabar pamatęs. – Aš juk negaliu parašyti žmogaus, argi ne? Aš galiu parašyti tik knygą, šešiasdešimt tūkstančių žodžių, šimtą tūkstančių žodžių. Vadinasi, jos ir nebuvo, aš ją prasimaniau, lygiai kaip išsigalvodavau visus kitus, tas šmėklas ir fantomas, kurie atgydavo nepažįstamų man žmonių galvose. Juk tėra tik žodžiai, supranti? Klysta tie naivuoliai, kurie mano, kad reikia derinti žodžius prie žmogaus. Tai netiesa. Žodžiai patys gimdo ir žmones, ir pasaulius. Be abejo, jos nebuvo, tik šįsyk aš prasimaniau viską kaip niekad gražiai, kaip niekad šurpia. Dar niekas nebuvo sugalvojęs tokios nuostabios žaliaakės moters, nes ligi šiol jai sukurti išvis nebuvo rasta žodžių... O jos nėra ir nebuvo. Palikime mirusiems laidoti savo numirėlius... Ji man atleis, žmogau, už viską atleis... Ji privalo atleisti, nes aš jai atleidžiu. Juk ji išsiurbė iš manęs beveik viską, supranti? Aš turėjau jai atsispirti, turėjau rasti jėgų, kad pats nepranykčiau, nelikčiau vien jos išgalvotas fantomas. Aš gyniau savo gyvybę, žmogau...

Aš jutau vis didesnį gailėstį, o kažkur labai giliai, pačiame kaustytos dėžutės dugne, vėl

sukrebždėjo baugulys. Rimas Vizbara teisinosi, didysis Rimas Vizbara teisinosi. Šiurpieji Boscho paveikslų gyventojai atgręžė į mane ašarotas akis ir pradėjo man guostis. Ūmai supratau, kad Rimą vis dėlto ima baimė, labai stipri baimė, tokia stipri, kad net aš vėl pajutau baugulį, kone pirmą kartą baugulį žmogaus, kurio akivaizdoje buvo pažeistas tabu. Juo blogiau, kad nežinojau, koks tabu.

Rimui reikėjo pagalbos, bet aš negalėjau jos suteikti, nes buvau šiapus ribos. Jam jau niekas nebegalėjo padėti, nebent žaliaakė moteris. Galbūt ji ir galėjo padėti Rimui tyliai išnykdama, ištirpdama ore, neberašydama daugiau laiškų, pati save ištrindama iš Rimo atminties. Tačiau aš netikėjau, kad ji taip lengvai pasitrauktų. Ir Rimas tuo netikėjo. Niekas nebūtų galėjęs tuo patikėti.

Argi auka gali pasižadėti žudikui, kad niekuomet jam nesivaidens?

Tačiau pirmasis Rimui Vizbarai vis dėlto pasivaidenau aš. Nežinau, kiek laiko ištvėriau: tris dienas, savaitę ar mėnesį. Nepamenu laiko tėkmės, vien klausimus, kurie išnirdavo iš painios tankynės, mano minčių miško, lyg pirmą kartą žvėrys, neregėtos reptilijos, kaukštinės milžiniškais kvilais žandikauliais. Tie klausimai egzistavo patys sau vieni, aš nesikankinau, neieškojau atsakymų, nenorėjau jų žinoti. Galbūt taip man buvo lengviau.

Ką padarė tas prakeiktasis Rimas, kas galėjo taip sukrėsti šilto šalto mačius Petriuką? Kodėl aš – ramus ir tvarkingas žmogus – įsipainiojau į šią istoriją? Kodėl neprabilau, nieko nepaklausiau? Kodėl Rimas pats nieko nepasakojo? Kodėl veidrodyje tomis dienomis pasirodydavo tik liesas, pavargęs mano veidas ir nieko daugiau? Nebesupratau, kas aš esu, kokia mano vieta šioje istorijoje, ką privalau daryti. Nieko nesupratau ir nenorėjau suprasti, bet jutau, kad tasai pirmą kartą virpulys vis stiprėja, jau anksty rytą, vos prabudus, supurto nelyginant elektros srovė, tik supurto ne kūną, anaipol ne kūną... Visa ši istorija jau nebesirodė man esanti žaidimas, kuriame aš nedalyvauju. Voratinklis, prilipęs prie veido, niekur nedingo, aš turbūt užsikrėčiau Rimu Vizbara, užsikrėčiau kaip liga, kurios neįveikia jokie vaistai. Jaučiau, kad privalau jam padėti, bent jau neturiu teisės palikti jį vieną, nes jam grėsė bausmė. Rimui Vizbarai tikrai grėsė bausmė, grėsė nuo pat pradžių, tik jis apie ją negalvojo. Rimas Vizbara, tas defektyvus vaikelis, abejingai pjaunantis sau ranką, niekuomet negalvojo, kad anksčiau ar vėliau liks berankis. Aš nesusukubau laiku iš jo atimti pjūklą, bet gal dar galėjau, galbūt dar galėjau... Nežinau, ką aš begalėjau. Gal bent užrišti, užveržti bejėgiškai karantį strampgalį, sustabdyti čiurkšlėmis srūvantį kraują. Galbūt... Tikrai nebuvo naivus samarietis, aš tik norėjau jam padėti – nelyginant žmogus, kuris beviltiškai puola gelbėti skęstančio, visiškai pamiršęs, kad pats nemoka plaukti. Aš negalėjau palikti jo vieno ir todėl pirmasis pasivaidenau Rimui.

Kai jis pravėrė duris, beveik nusivyliau. Pamačiau daugmaž tai, ko ir laukiau. Susivėlusį juoda barzdą, paraudę akių baltymai, išsiplėtę vyzdžiai ir sulysęs veidas. Taip atrodo nepataisomi girtuokliai po daugiadienių gertynių. Aš tikrai nusivyliau. Matyt, širdies gelmėje tikėjau išvysti demonišką žvilgsnį, ugnies ženklą ant Rimo kaktos ar žalsvų šmėklų sambūrį koridoriuje. Rimas prikando lūpą, nežiūrėdamas į mane, – man regis, jis niekur nežiūrėjo, – stumtelėjo duris ir tylomis nužingsniavo į virtuvę.

To, ką išvydau virtuvėje, deja, neįmanoma apibūdinti jokiais žodžiais. Standartiniai balkšvi baldai buvo kažkur dingę, o sieninės spintelės tik dar labiau paryškino vaizdo nerealumą. Kairiame kampe tūnojo senamadiškas fotelis, aptrauktas nušiuusia medžiaga, kurioje blaškėsi beveik nežiūrimi siuvinėti drakonai. Jie buvo mėšlo spalvos. Greta krėslo riogsojo kažkoks medinis padaras, kuris man priminė plikai nuskustą katę. Sukrypęs apvalus stalelis rangytomis kojomis atrodė netikras, išgalvotas – ne medinis baldas, o nesmagaus sapno gyvis, nenatūraliai sustingęs, tačiau galįs tuoj pat pajudėti. Ypač šlykščiai atrodė tos kojos, negalėjau atsikratyti įspūdžio, kad jos minkštos ir gličios – kaip kalmaro čiuptuvai ar Dali figūrų ataugos. Parimęs ant stalo molinis bernelis glaudė prie savęs molinę

mergelę ir kažką šnabždėjo jai į ausį moliniu balsu. Ant neplautų grindų voliojosi seni žurnalai, tuščios saldinių dėžutės ar kryželis su pajuodusiu Kristum. Rodėsi, visa tai buvo ką tik nugarmėję iš viršaus ir be jokios tvarkos pažirę į šalis. Rimas irgi rado sau vietą šioje kumtškameroje: sėdėjo ant grindų lotoso poza, pasistatęs greta pusiau nugertą sauso vyno butelį. Vėliau, prisimindamas tą vaizdą, supratau, jog slogiausią įspūdį paliko ne patys daiktai, ne tas betvarkis knibždėlynas. Svarbiausia, kad jie buvo negyvi. Jie buvo mirę. Kiekvienas gulėjo skyriam, pats sau vienas, sukaupęs savyje tik savo praeitį, savo laiką. Jie neturėjo nieko bendro tarp savęs. Jų niekas nesiejo su realiu pasauliu. Jų niekas nevienijo. Jie buvo čia pat, badė akis, tačiau neegzistavo.

– Aš sudaužiau dvi vazas, – pasiskundė Rimas įprastu, į nieką nesikreipiančiu balsu. – Tu niekad nepagalvojai, kad daiktų viduje slypi kažkokia paslaptis ar paslaptys? Kėdės paslapties, žinoma, neatskleisi sulaužydamas kėdę, bet aš pamaniau – gal pats naikinimo aktas...

Virtuvėje nebuvo nieko, kas būtų galėję nors kiek pagelbėti, mano žvilgsnis lakstė nuo vieno daikto prie kito, niekur nerasdamas atramos. Beliko žiūrėti į Rimą, sėdintį ant grindų tarp šukių, pamažu, lyg sulėtintame filme, keliantį butelį prie lūpų. Tos žalsvos šukės man vėl priminė jūros krantą. Gal ir buvo galima kur nors nuplaukti žalsvomis bebangėmis virtuvės grindimis.

– Tu žinai, kad ji mirė? – Rimas lėtai sulinko, nunarino galvą, tarsi kaklas nebūtų jos nulaikęs. – Klausyk, į tave kas nors žiūrėjo kaip į vampyrą ar kanibalą? Klausyk, tu kada nors... Bet ką čia... Keistenybės, kažkokios keistenybės, viskas kartu, viskas viename maiše... Tu žinai, kam man reikalingi šitie jos daiktai? Aš turiu juos perprasti. Kokia nesąmonė, kokia neteisybė, ką? Perprasti! Juk mūsų „suvokimas“ jau nėra daiktai, supranti? „Suvokimas“ jau nėra kokios nors savybės, tikrosios savybės, glūdinčios daiktų viduje. Aš juk negaliu visiems paliepti daužyti vazas, argi ne? Aš teturiu žodžius, privalančius įkvėpti kitiems sapnus, kuriuos sapnuoju aš vienas, tik aš vienas. Įsivaizduoji, *kaip* aš turiu sapnuoti, kad tai įvyktų? Supranti, kam man reikalingi šitie jos daiktai?

Rimas pakėlė akis. Jos skleidė nesuprantamą pyktį, nuožmų įniršį, kuris, deja, negalėjo paslėpti nevilties.

– O gal aš išties nuėjau pernelyg toli? Tu juk nebūtum to padaręs, argi ne? Nebūtum. Tu puikiai žinai ribas, tu viską puikiai žinai. Gal nori, kad ir aš žinočiau, kur einu ir kur nueisiu? Kad žinočiau, ką pajėgsiu, o ko ne? Tu juk nepajėgtum *sugalvoti* tokios nuostabios žaliaakės moters, ką?.. Apkabinęs moterį, tu žinai, kad yra ir jos kvapas, ir balso tembras... Bet jei moteris ūmai suurgs lyg pantera, lygiai kaip pantera, o tavo pirštai užčiuops minkštą, švelnų kailį, – kas tada? Ką tuomet esi apkabinęs – moterį ar panterą? Kaip pavadinsi šitą padarą? Kokį vardą jam duosi, jei tapsi dievu?.. O blogiausia, kad dievas turi būti gailėstingas, taip, taip, jis privalo būti be galo gailėstingas...

Visas Rimo įtūžis dingo be pėdsako, o jis pats subliūško, susitraukė. Dažnai prisimenu jį tokį: sukiaužusį pastirusį tarp virtuvės erdvę sudraskiusių daiktų – duobkasį, nerandantį kastuvo. Jis lėtai lingavo pirmyn atgal, jo burna buvo praverta, nuo apatinės lūpos nukaro lipnių seilių siūlelis. Rimas merdėjo tarp negyvų daiktų tame tylos pasaulyje, kurį pats susikūrė ir kuriame buvo nebereikalingas, kaip ir aš, kaip ir mano diktofonas, kurį skubiai pasiėmiau, tetrokšdamas kuo greičiau iš ten pabėgti. Deja, aš vis dėlto buvau didelis naivuolis. Vyliausi išgelbėsiąs Rimą, bet visai nepagalvojau, kad teįbrisiu į vandenį ligi kelių ir kaip nutvilkytas šoksiu atgal į krantą. O juk kitaip ir negalėjo būti. Kas eina vienas, privalo vienas ir nueiti.

Kai sparčiu žingsniu tolau nuo Rimo Vizbaros namų, atsigręžęs pastebėjau pavartėję tris vyrus. Apsimetę, kad sustojo parūkyti, jie atidžiai mane stebėjo. Puikiai mačiau jų akis, nors buvo ir tolokai nuo manęs. Bepalvės abejingos akys. Aš dar pagalvojau: ar jie neprimena kokių nors Boscho paveikslo gyventojų?

Tuo metu diktofonas man išties buvo reikalingas. Turėjau skubiai įrašyti visa, ką žinojau. Visi tų dienų įrašai tebedulka spintoje, kartais jų pasiklausau, nors dažname begali išgirsti vien pratisą šnypštimą. Retas kuris išliko nors kiek įklausomas, viską užgožia švilpesiai, šnypštimas, tik protrūkiškas prasiveržia pavienė aiškesnė frazė. Garsiakalbiai kimiai gargteli: „atsidavimo baimė“ ar „tylos metafizika“. Galiu tik spėlioti, ką tai reiškė anomis dienomis, bet kartais išstis valandas prasėdžiu prie džeržgiančio aparato. Kiekvienas žmogus nori pasižiūrėti, kaip jis atrodo iš šalies. O aš noriu ir išgirsti. Bet manasis garsų veidrodis išblėso, suskeldėjo ir apaugo dulkėmis. Pamatau tik neryškias detales – vieną akį, žodį, tris sakinius, susivėlusią plaukų kuokštą. Visos andainykštės spėlionės, minčių nuotrupos, net padriki žodžiai, bejausmio diktofono kruopščiai įrašyti, jau pranyko, išsitrynė, lyg niekada nebūtų egzistavę. Tik vienas įrašas stebuklingai išliko. Jo klausau dažniausiai, jis man sukelia daugiausia prisiminimų. Kalbu aš pats, aš ir klausau, visuomet nustebdamas, kad mudu tokie skirtingi. Anuometinis „aš“ nėra nei toks, koks esu dabar, nei toks, kokį jį – tą senąjį – dabar įsivaizduoju. Jis netgi žodžius taria kitaip. Tas įrašas buvo paskutinis iš ilgos serijos, darytas tą dieną, kai sutikau Rimą.

Sutikau jį po gero pusmečio ir vos nepaėjau pro šalį. Žinojau, kad jis jau atsigavęs, dažnai apie jį girdėdavau: Rimas Vizbara viešai išdergė gyvą klasiką, Rimas Vizbara kažkam rodė savo miniatiūrą – keturiolika eilučių, septyniasdešimt aštuoni žodžiai, dzeno estetika. Šedevras! O sutikęs tiesiog jo nepažinau. Stabtelėjau šiaip sau, netgi ne todėl, kad būčiau paskutinį akimirksnį atsipeikėjęs. Pažvelgiau į praeivio veidą ir net nepagalvojau: kažkur matytas. Jis anaipol nebuvo pasikeitęs. Jis buvo toks kaip anksčiau. Grakščiu judesiu pasitaisė ūsus ir nusišypsojo. Prieš mane tikrai stovėjo Rimas, bet aš jo nepažinau. Jis prakalbo apie sunkiai pelnomą duoną, apie žodžius – po neaprepiamus vandenį nardančias įvairiaspalves žuvis, kurioms bet koks žeberklas nepakankamai aštrus. Viskas vyko taisyklingai, pokalbis buvo normalus, tačiau aš neatpažinau Rimo. Jo veidas, jo judesiai, jo šiurkštokas balsas, netgi jo žodžiai. Bet paties Rimo nebebuvo.

Dar kažką pašnekėjęs, jis greit nužingsniavo tolyn, o aš prisiminiau savo senąjį sapną, gal todėl, kad Rimas keliskart atsigręžė. Turbūt jis žiūrėjo į mane, nors iš tolo negalėjau matyti jo žvilgsnio. Deja, negalėjau. Aš buvau ir likau neregys, tik retkarčiais gebąs susapnuoti tai, ką matantys (o jų, matyt, vis dėlto yra) kiekvieną mirksnį regi prieš akis.

Juostelės balsas ilgai ir nuobodokai samprotauja apie jutimus, kurie mane užplūdo po to susitikimo. Aš jų nebeprisimenu – tai buvo kažkokia juoda marmalynė, kurioje susipynė viskas: bemiegės naktys, drėgnų pelenų kvapas, tarakonai, dvasios pagirios – visi pragaro siaubai. Prisiminti tokius dalykus – nelyginant maudytis naftoje. Tačiau kartais diktofonas vis dėlto pagelbsti. Vienas trumpas įrašėlis, matyt, padarytas jau kiek aprimus, perteikia šiokią tokią nuotaiką.

„Patyriau begalinio nusivylimo jausmą, koks įmanomas nebent klausantis beprotiškos simfonijos, kurios temos auga ir grėsmingai siūbuoja, siekdamos neišsipildančių dalykų, laižydamos Absoliuto kojas, priversdamos suabejoti, ar išties negali pakliūti už ribos, gniauždamos kvapą ir atimdamos valią, nes pradedi suvokti, kad tuoj pat sužinosi kažkokią paslaptį, didžiąją paslaptį; ir šit, kai orkestras pasiekia sprogdinantį ausų būgnelius fortissimo, užspringsta ir paklaiksta, kai virš sudužusio pasaulio palieka pleventi vien, rodos, dvasią atiduodančio obojisto fa – štai tada viskas ūmai nurimsta, pasigirsta beprasmiškas, grakščiai instrumentuotas finaliukas: aštuoni taktai, bemat sunaikinantys visa, kas buvo pasiekta prieš akimirksnį. Deja, dar sykį supranti, kad obojus yra obojus, smuikas yra smuikas, o stebuklingos natos, paskleidusios koncertų salėje amžinybės sukurius, tėra tam tikri ženkleliai, nurodantys, kada kurį klavišą spausti. Argi gali būti didesnis nusivylimas nei suvokti, kad neįmanoma patekti už ribos, nes tos ribos nėra?“

Taip didingai kalba jis, tasai „aš“, įrašęs juostelę. O aš pats prisimenu visai ką kita. Parėjau namo ir

iškart prisipyliu sklidiną taurę konjako. Jaučiausi kaip žmogus, kuris netikėtai patyrė, kad jo moteris, vienintelė jo gyvenimo moteris, kurią jis dievino ir kuri, rodės, jį dievino, visiškai jo nemyli, o jį niekina, paprasčiausiai iš jo šaiposi... Arba ne, veikiu kaip žmogus, kurio pasaulis staiga sužlugo, kuris sužinojo, kad visi, absoliučiai visi laiko jį paskutiniu idiotu... Ūmai pasibaisėjau savo butu, savo baldais, savo veidrodžiu. Jeigu jie būtų žmonės, galbūt būčiau juos išžudęs. Vėl prisigėriau vienu vienas, svirduliavau po visus kambarius, pats nežinodamas, ko ieškau, ką tikiuosi rasti, ko man reikia, o paskui pradėjau beviltiškai daužyti į sienas savo diktofoną, savo mintis, savo vizijas, savo...

Lygiai po savaitės man paskambino Vincas Požarskas ir bejausmiu balsu pranešė, kad Rimą Vizbarą palaidojo vakar. Jis laukiaš manęs Rimo bute.

Apsirengiau labai rūpestingai, net pasirišau kaklaraištį. Rankos buvo lengvutės, kone besvorės, vis taikėsi kažkur pakilti. Išėjęs į gatvę, iškart pasidariau labai didelis, net suabejojau, ar tilpsiu į taksi. Gerai pamenu, kad prie vairuotojo raktų buvo prikabintas mažytis meškiukas, tabaluojantis į visas puses kiekvienoje kryžkelėje. Skaitiklis išmušė rublį šešiasdešimt aštuonias kapeikas. Prieš Rimo namą augo keturi jauni kaštonai – pirmą kartą juos suskaičiavau. Jie buvo padžiūvę, jų lapai raitėsi.

Artėdamas prie pilko niūraus namo, sutikau įtartinai daug žmonių. Iš pradžių pro šalį pratipeno mažaūgis pajuodėlis kurmio veidu, jo apvalios žvitrios akutės nufotografavo mane keliskart iš eilės. Tuoj po jo prisiartino drūta moteris, net pasisukdama nudėbė mane ir, pagreitinusi žingsnį, dingo man už nugaros. Ji, be abejo, atsigręžė ir pažiūrėjo man į pakaušį, jaučiau šitai net nematydamas. Pavartėje du vyrai, čiulpdami sumaigyta cigaretės, nužvelgė mane iš padilbų. Vienam ant dešiniojo skruosto juodavo plaukuotas apgamas, labai reikšmingas apgamas. Antrasis buvo žvairas, jis pažiūrėjo tiesiai į mane iš pradžių viena akimi, paskui kita. Kieme stoviniavo pulkas moterų. Man pasirodžius, jos pritilo, visų akys žvelgė į mane, visos lūpos – raudonos, rausvos, blyškios, rožinės, pamėlusios – šnabždėjosi apie mane. Girdėjau pulsuojančią šnypštimą, toks sklinda iš gyvačių knibždėlyno. Laiptais užbėgau kone dusdamas, prisiglaudžiau prie sienos, nes kažkas leidosi žemyn, sąmoningai kaukšėdamas kulnais, norėdamas, kad atsigręžčiau, kad jis galėtų perverti mane savo žvilgsniu.

Vincas Požarskas atidarė ne iš karto, nepasisveikino, atsukęs nugarą grįžo atgal į kambarį ir dribte sudribo į fotelio kriauklę kaip milžiniškas moliuskas. Jis tylėjo, tačiau man ir nereikėjo nurodymų. Aš žinojau, ką privalau surasti. Raudonos užuolaidos buvo neatitrauktos, kambarys skendėjo klaidioje raudonoje prieblandoje. Vincas Požarskas monotoniškai važinėjo su foteliu pirmyn atgal, virkdydamas neteptus ratukus, ir be perstojo čiulpė dantis. Čiulpojo savo pageltusius arkliškus kreivadančius, varydamas mane iš proto. Rodėsi, kartoja ir kartoja tą patį gildantį nesuprantamos kalbos žodį.

Galbūt pradėjau nuo knygų spintų ir lentynų. Rausvas atšvaitas nudažė nugarėles, įkypai krintanti šviesa keistai išskyrė neseniai sklaidytas knygas: neliestosios buvo nuklotos plonyčiu dulkių sluoksniu, o kitos švarutėlės arba su aiškiais pirštų brėžiais. Ypatingai apmirusi, visiškai negyva buvo ilga žodynų eilė. Stori tomiai tūnojo paskendę pilkadulkeje užmarštyje. Vėl pasitraukiau į kambario vidurį. Čiulpsėjimas girgždėjimas gremženimas klebenimas nesiliovė, baugu buvo atsigręžti ar ką pasakyti Vincui Požarskui, nes už nugaros turbūt galėjau išvysti kitą Požarską – sūnų. Rausvasienė ola atrodė gana rami, bet reikėjo skubėti, nes lubos galėjo griūti kas akimirksnį. Stalčiuose visi lapai buvo suguldyti be galo tvarkingai, vienas prie kito, vienas ant kito, vienas po kitu. Atskirai – spausdinti kūriniai, atskirai – nepublikuoti, senesnieji ir vėlesnieji. Suradau *tai* viršutiniame stalčiuje, pavarčiau ir greit paslėpiau atgal. Daugiau ieškoti nebebuvo prasmės.

Vincas Požarskas atsikrenkštė, pažvelgiau į jį ir ūmai siaubingai aiškiai supratau, jog jis irgi visą laiką laukė. Pirmą sykį pamačiau jo akis atgijusias, atsivėrusias. Jis pats patraukė šalin sieną, kurios

niekad negalėdavau pralaužti, įsileido mane į vidų. Aš jį supratau, tačiau man jau buvo vis vien.

Kairė jo ranka buvo nukarusi žemyn, stori plaukuoti pirštai judėjo tarsi krabo žnyplės. Mažylis – nenormaliai trumpas, vos tesiekė pusę bevardžio. Rusvai gelsvas kilimas buvo panašus į mažą dykumą saulei tekant, virš jo sustingę kybojo miriadais smiltelių. Pamažu traukiausiu atatupstas, nes kažkodėl bijojau atgręžti Vincui Požarskui nugarą.

Pagaliau išsprūdau pro duris, palikdamas Rimo kambarį, palikdamas ir Vincą Požarską. Jis liko sėdėti nė nepasukęs galvos, nukoręs storapirštes rankas, iš padilbų žvelgdamas į sieną. Jo veidas klaidingai raudoname kambaryje atrodė pajuodęs ir sukritęs. Vincas Požarskas sukumpęs rymojo giliame krėsle ir kažko laukė.

Kartą Rimas man pasakė, kad visai nepamena vaikystės. Tėra vienintelis prisiminimas – įkyrus, tolydžio sugrįžtantis, pasikartojantis su visomis smulkmenomis, visuomet labai ryškus, trumpam užgožiantis realybę.

Prisiminime jis sėdi vienas prietamsiame kambaryje. Į palangę teška lietus, kampe stovi šiurkštus maišas, pilnas sudžiūvusių medžių lapų. O Rimas sėdi vienui vienas, vienas visame pasaulyje, ir laukia tėvo, kurio absoliučiai neatsimena.

Tą dieną atsimenu per miglas. Vakare, kai bent kiek atsikvošėjau, pas mane atėjo Petriukas. Jis įsėlino į kambarį tylus ir paslaptingas, prisėdo ant sofos, nenusiėmęs savo odinės kepuraitės, ir išsyk pradėjo šnekėti. Jis antrasis pranešė man, kad Rimo nebėra. Paskui plačiau apipasakojo, kaip viskas nutiko. Juk jiedu gyveno gretimuose namuose. Kantriai klausiausi jo padriko monologo, gal daugiau matydamas nei girdėdamas. Rodėsi, kiekvieną žodį pastiprina savitas, tik Petriukui būdingas judesys, grimasa ar žvilgsnis. Galbūt Petriukas visą laiką taip kalbėdavo, aš nebežinau. Aš nieko nebežinau. Jo balsas nuolatos mainėsi, vinguriavo painiomis kilpomis, o jis dar vartė akis, paslaptingai nutildavo vidury sakinio arba pradėdavo įmantriai dėlioti pirštus.

– Pirmiausia atsirado kvapas, – kalbėjo Petriukas, o jo antakiai raukštėsi, paženklindami tą kvapą savu hieroglifu. – Jis užtvindė visą laiptinę, įsismelkė į butus. Kaimynai zujo po visus kampus, uosdami orą lyg šunys, – jo rankos šoktelėjo aukštyn, pirštai suvirpėjo. – Visi beveik pavirto šunimis, ypač plaukuotesni ir juodaakiai, jie apskritai tam greitesni. Tačiau tie mąstantys dogai nė neįtarė, kad kvapą skleidžia jų Ovidijus. Juk tai nebuvo lavono dvokas! – lūpų kampučiai nusileido, kairė ranka, delnu žemyn, nusklendė toli į priekį. – Tai buvo stiprus, bet gan malonus aromatas, kuris nieko nepriminė net nosyčiausiam, – aš sugalvojau šitą žodį, – net nosyčiausiam kaimynui. Visi zujo po butus, po laiptinę, kol pagaliau vienu metu susirinko prie Marselio Kafkodžoiso durų – lyg šunų ruja, uodžianti orą, – rankos greit apsivertė delnais žemyn ir nugrimzdo beveik ligi pat žemės. – Duris išlaužė nė nesitarę, atsirado vienas plačiapetis vaikas, nepametęs blaivaus proto, nes visi kiti, man regis, jau buvo bepradedę kaukti.

Aš puikiai įsivaizdavau įvairiaspalvių šunų rują, apspitusią Rimo duris. Jie kaukšėjo dantimis ir šnopusdami uodė orą, iš nekantrumo net pamiršę vizginti uodegas.

– Genijaus kambario vaizdas paveikė juos kaip stebuklingas vanduo. Jie atvirto žmonėmis ir pradėjo visai žmogiškai aikčioti ir dejuoti. Ypač moterys – tas eržilas iš nuobodulio buvo prajodęs visas bent kiek padoriau išrodančias. Išsyk susidarė dvi grupuotės: širdies priepuolio partija ir savižudybės partija. Man, žinoma, rūpėjo kiti dalykai, aš jau buvau viską daugmaž apmanęs. Rimuko veidas buvo perkreiptas ir sudarkytas, rodėsi, neregima ranka panardino į jį pirštus lyg į tešlą, pasuko juos ratu, – prieš laikrodžio rodyklę! – o veidas taip ir sustingo. Akyse buvo baimė, mano mielas, gryna grynutelė baimė ir daugiau nieko. Aš pats gabenu jį į lavoninę. Mudu su felčeriu tauškėme

visokiausias nesąmones, o kai jis prieš atvykstant ištiesė savo skylėtą ranką ir pasakė: mano vardas Algis, – persigandau, kad Rimukas nepakeltų savo perkreiptos fizionomijos ir neužgargaliuotų: o mano vardas – Lavonas. Bet aš visą kelią prilaikiau jį už peties. Beje, manęs nenorėjo įsileisti į vidų, tik pamanyk! Šitie šiukšlės mėgino neįsileisti manęs, nors man reikėjo viską patikrinti savo rankomis! Juk aš, galima sakyti, palaikiau astralinį ryšį su ta žaliaaake giltine. Viskas buvo daugmaž aišku. Deja, negaliu išduoti paslapties, bet patikėk, jis jai padarė tokį dalyką...

Petriukas, papūtęs žandus, plepėjo su keistu pasitenkinimu, kone džiugesiu. Aš lyg ir pradėjau kažką suprasti, bet nenorėjau gilintis, nenorėjau niekuo tikėti. Aš tarytum žvelgiau į juodą bedugnę ryklę, kurios dugne (o jo juk nebuvo) gulėjo atsakymas. Visiškai nenorėjau ten lįsti. Aš nieko nebenorėjau.

– Jis buvo sveikutėlis, sveikut sveikutėlis, įsivaizduok sau, – Petriukas net užkimo, nebešokčiojo, tik braukė nuo kaktos prakaitą. – Jokių vidinių pakitimų, jokios mirties priežasties. Gal, sakysi, meluoju? Paskaityk skrodimo aktą. Mirties priežastis ne–nu–sta–ty–ta. Būtum matęs, kaip išvertė akis ta skerdikų kompanija! Kad kiek, būtų supjaustę visus vidurius ir smegenis į žirnio didumo gabalėlius, ir būtų tekę laidoti Rimulčiką farširuotą kaip birmiečių antį. Šiaip ne taip susiradau porą viršininkų ir tuos nekrofilus suturėjau. Ganėjo paaiškinti, kad Rimukas buvo beprotis, ir jie aprimo.

Aš užsimerkiau ir beveik nebeklausiau, ką toliau aiškino Petriukas, pasijutau plaukiąs milžiniškoje valtyje, didesnėje už mano namą, už visą mūsų miestą.

– Tai *Voodoo death*, – įsitikinęs kartojo Petriukas. – Jokių abejonių negali būti. Supranti, tai mirtis iš baimės, iš paprasčiausios nenugalimos metafizinės baimės. Kai žmogus nebeįstengia pergalėti baimės, jo saugikliai perdega. Elementaru kaip apelsinas. Ir gerai, mano mielas, ir gerai... Juk kažkas turėjo jam atkeršyti, kažkas turėjo jį nubausti. Bepigu būtų skraidyti, jei žinotum, kad nėra jokios grėsmės tēkštis į žemę! Tada visi skraidytų! Skraidymas nebūtų skraidymas!

Paskui aš jau beveik nieko nebegirdėjau, o Petriukas vis kalbėjo: rodos, apie *Voodoo*, apie baimės rūšis, *Voodoo* dvasių bausmes už ryšių su pasauliu pažeidimus, apie tai, kad žmogus yra, bet jo nėra. Tačiau jis nieko nebegalėjo man paaiškinti. Aš pakenčiau jį ligi vidurnakčio tik todėl, kad man buvo vis vien.

Ką jis galėjo paaiškinti, šokčiodamas ant mėlynos sofos lyg už virvučių tampoma lėlė? Žinojau, kad nemiegosiu tą naktį, o gal dar daug naktų, nes galvosiu ir galvosiu, tik ne apie *Voodoo* ir nepaaiškinamas mirtis. Galbūt mane lankys ta moteris, gal ir pats Rimas (jis neateina, nors tyko visuose daiktuose, glūdi kiekvienoje sekundėje), o aš žiūrėsiu į juos ir vis galvosiu. Deja, niekas man nepasakys, kodėl storas Rimo Vizbaros romanas gulėjo viršutiniame stalčiuje toks nurimęs. Niekas nepaaiškins užrašo pirmame lape, galbūt skirto man: „Neieškok nei juostelių, nei lapų. Knyga buvo. Aš ją parašiau. Bet neieškok jos. Neieškok!“

Ir viskas. Daugiau nė vienos eilutės, nė menkiausio ženklelio. Nieko, absoliučiai nieko.

Ką aš žinau? Borchesas rašo, kad žmogus, pavirtęs dievu, nebenorės nieko keisti, nebenorės nieko aiškinti. Lao-dze, prieš išeidamas mirti į kalnus, sudegino visus savo raštus. Kaleidoskopas – tai trys veidrodžiai ir saujelė spalvotų stiklo šukių.

Daugiau aš nieko nežinau.

Dabar aš sėdžiu prie rašomojo stalo, atidžiai žvelgdamas į gulinčią ant mėlynos sofos rudą kepuraitę, nes kaip tik ji ir yra Obuolių Petriukas, Kosminio Obuolio valgytojas. Ne, tai ne burtai. Rimo nereikia šauktis tokiu būdu. Jis tūno kiekviename daikte, atsispindi menkiausiame judesyje, tvinksi mano smilkiniuose. Kol kas gebu supančioti jį, išstumtą išorėn, jis nebeužvaldo mano vidaus, nebepaskelbia ten savo karalystės kaip kitados. Retkarčiais pasižiūriu pro langą (šiandien gana šviesu,

tačiau dangų užtraukė migla). Du sudžiūvę medeliai kieme dabar kyšo iš gilaus sniego, jie nebeprimena ligotų rankų – tai tiesiog juosvi stagarai, kuriuos kažkodėl gaila nupjauti. Kartais po langu pragirgžda nematomas praeivis – tuomet automatiškai griebiuosi cigaretės. Kažkoks keistas įprotis. Akmenys prie varvančio čiaupo apledėję, iš tolo aplenkiu tą plotelį, matyt, ne vien dėl to, kad bijau paslysti. Ant mano palangės mėgsta nutūpti purvini, suskretę miesto karveliai, piktai nuveju juos šalin, bet netrukus jie vėl sugrįžta.

Aš galvoju apie Rimą (apie ką dar galėčiau galvoti?). Jo nebėra, tad jis gali kalbėti teisybę, nors šiokią tokią teisybę, kuri išbyra iš sulaužyto kaleidoskopo kartu su spalvotais stikliukais. Kartais pamanau: nejaugi jis tikrai mirė, nejaugi teišliko aplinkiniuose daiktuose? Gal aš apsirikau, gal jis tebegyvuoja (šit danguje pagaliau atsirado properša). Gal nebuvo nei Petriuko pasakojimo, nei *Voodoo death*? Gal buvo kaip nors kitaip? Mano vidiniai gyventojai neatsiliepia, tyli, privalau spręsti aš pats. Privalėjau spręsti aš pats.

Galbūt man pavyko bent kiek paaiškinti sau, kas yra tasai „aš“. Galbūt pavyko pasiteisinti – kodėl neparašiau knygos apie tą žaliaakę moterį. Galbūt pavyko paaiškinti nors tai, kas man buvo svarbiausia, – kad kaleidoskopas tėra kartoninis vamzdelis, trys veidrodžiai ir saujelė spalvoto stiklo šukių, kurios nieko negali sudominti. Tačiau jį sukiojant galima pamatyti daugybę skirtingų ornamentų. Galbūt man pavyko. Tą irgi nuspręsiu aš pats.

Gal ir gerai, kad pats. Kas kitas gali viską išspręsti, jei ne aš, miręs ir nemiręs, nustūmęs save patį nuo juodo, paukščių mėšlu dvokiančio akmens, kas, jei ne aš, save pražudęs ir vėl prikėlęs, kas, jei ne aš, užsimaukšlinęs rudą, blizgančią odinę kepuraitę? Aš, girdįs už nugaros savo paties kvėpavimą, aš, pabandęs atsistoti sau pačiam ant pečių. Aš, Rimas Vizbara.